

Bankovní institut vysoká škola Praha

zahraničná vysoká škola Banská Bystrica

Katedra práva a spoločenských vied

Charakteristika verejného a súkromného práva

Characterics public and private law

Bakalárska práca

Autor:

Simona Jůzová

Právni administrativa v podnikateľskej sfére

Vedúci práce:

JUDr. Tatiana Kubincová

Banská Bystrica

Apríl 2012

Vyhlásenie

Vyhlasujem, že som bakalársku prácu spracovala samostatne a s použitím uvedenej literatúry.

Svojím podpisom potvrdzujem, že odovzdaná elektronická verzia práce je identická s jej tlačенou verziou a som oboznámená so skutočnosťou, že sa práca bude archivovať v knižnici BIVŠ a ďalej bude sprístupnená tretím osobám prostredníctvom internej databázy elektronických vysokoškolských prác.

Podpis autora :

V Žiari nad Hronom dňa 23.4.2012

Simona Jůzová

PodĎakovanie:

Chcela by som sa poďakovať svojej vedúcej práce JUDr. Tatiane Kubincovej za trpezlivosť a najmä za dobré rady, ktoré mi veľmi pomohli pri písaní tejto bakalárskej práce.

V Žiari nad Hronom

Dňa: 23.4.2012

Anotácia

Júzová, Simona, titul: Charakteristika verejného a súkromného práva. (Bakalárska práca). Bankovní institut vysoká škola Praha, zahraničná vysoká škola Banská Bystrica. Katedra práva a spoločenských vied. Vedúca práce: JUDr. Tatiana Kubincová. Rok obhajoby: 2012. Počet strán 53.

Bakalárska práca sa zaoberá verejným a súkromným právom. Prvá kapitola je zameraná na históriu verejného a súkromného práva a tiež je tu spomenuté Rímske právo. Druhá kapitola je zameraná na charakteristiku verejného a súkromného práva. V tretej kapitole sa nachádza porovnanie verejného a súkromného práva a poukazuje sa na rozdiely medzi nimi. V štvrtej kapitole je opísaný kontinentálny systém v Európe a následne rozdiely medzi jednotlivými právnymi odvetviami v Európe.

Annotation

Jůzová Simona: characteristics of public and private law. (Bachelor's thesis), Banking Institute of the University of Prague a foreign university in Banská Bystrica. Department of Law and Social Sciences. Thesis supervisor: JUDr. Tatiana Kubincová. Year of defense: the 2012th Number of pages: 53.

Bachelor 's thesis deals with public and private law. The first chapter is focused the history of pubic and private laws and is mentioned in Roman law. The second chapter of characteristics public and private law. In the three chapter is a comparison of pubic and private law and highlights the differences between them. In the fourth chapter system is described in continental Europe and then the differences between the law in Europe.

Obsah

Úvod	7
1. História verejného a súkromného práva	9
1.1 Rímsky právny poriadok	9
1.1.1 Verejné právo v rímskom právnom poriadku	10
1.1.2 Súkromné právo v rímskom právnom poriadku	11
1.2 Obdobie stredoveku	12
1.3 Obdobie 19. A 20 storočia	13
1.4 Verejné a súkromné právo v súčasnosti	14
2 Charakteristika verejného a súkromného práva	18
2.1 Súkromné právo a jeho právne odvetvia	18
2.1.1 Občianske právo	19
2.1.2 Obchodné právo	25
2.1.3 Rodinné právo	25
2.1.4 Pracovné právo	27
2.1.5 Medzinárodné súkromné právo	28
2.2 Verejné právo	30
2.2.1 Štátne (ústavné právo)	31
2.2.2 Správne právo (administratívne)	32
2.2.3 Finančné právo	33
2.2.4 Právo sociálneho zabezpečenia	34
2.2.5 Trestné právo	35
2.2.6 Medzinárodné právo	35
3. Rozdiel medzi verejným a súkromným právom	38
3.1 Rozdiel v povahe právnych noriem	40
3.2 Rozdiel v sankciách	41
3.3 Rozdiel v zásadách a princípoch súkromného a verejného práva	43
3.4 Rozdielny obsah zodpovednosti vo verejnom a súkromnom práve	46
3.5 Rozdiel v analógii	46
4. Verejné a súkromné právo v iných krajinách	47
Záver	52
Použitá literatúra	52

Úvod

V bakalárskej práci sme sa rozhodli spracovať charakteristiku verejného a súkromného práva. Hlavnou myšlienkou je pomocou komparatívnej metódy najmä porovnávať jednotlivé aspekty verejnej a súkromnej sféry. V jednotlivých kapitolách je rozpracovaná celá problematika týkajúca sa verejného a súkromného práva. V prvej kapitole sa pokúsime popísať súvislosti o tom ako verejné a súkromné právo vôbec vzniklo, načrtnúť určité poznatky najmä z rímskeho práva a taktiež prvé zmienky o verejnom a súkromnom práve a tiež sa tam zmieňujeme najmä o Ulpianovi, ktorý ako prvý začal rozčleňovať právo na verejné, ktoré zabezpečuje záujmy rímskeho štátu a spoločenstva a na právo súkromné, ktoré preferuje rovnosť medzi účastníkmi a vyjadruje záujmy jednotlivých subjektov práva.

Taktiež je v bakalárskej práci načrtnutý Rímsky právny poriadok a Zákon XII tabúl, ktorý tvoril základ rímskeho právneho poriadku. Ďalej naša práca prechádza minulosťou a jednotlivými obdobiami kde sa dozvedáme ako sa súkromné a verejné právo prejavovalo a postupne menilo a v čom bolo odlišné v iných štátoch Európy.

Ďalej sa orientujeme na charakteristiku verejného a súkromného práva a jednotlivých právnych odvetví, ktoré do príslušných sfér spadajú. Väčší rozsah je v tejto kapitole venovaný najmä občianskemu právu a občianskemu zákonníku, pretože práve občianske právo tvorí základ súkromného práva. Ďalšiu kapitolu venujeme jednotlivým črtám vo verejnom a súkromnom práve a hľadáme jednotlivé rozdiely medzi nimi, plánujeme tu porovnávať jednotlivé metódy verejnoprávnej a súkromnoprávnej regulácie, načrtnúť zmiešané právne odvetvia, hľadať rozdiely v povahe právnych noriem, rozdiely v sankciách verejného a súkromného práva a tiež analyzujeme či sú rozdiely aj v princípoch a zásadách verejného a súkromného práva alebo v zodpovednosti jednotlivých odvetviach súkromného a verejného práva a analógii.

V poslednej kapitole sa postupne opisujeme ako vznikol kontinentálny systém a aké sú v súčasnosti rozdiely medzi súkromným a verejným právom v jednotlivých štátoch kontinentálnej Európy napríklad v Nemecku alebo vo Francúzsku. Je tu spomenutá aj rekodifikácia najmä občianskeho práva, pretože si myslíme, že táto téma má svoje dôležité postavenie aj v súčasnosti, keďže na Slovensku sa občianske právo stále vyvíja a snažíme sa ho priblížiť k Európskym štandardom. Novelizovaný Občiansky zákonník je potrebné zjednotiť a hlavne zjednodušiť.

Naším cieľom bude charakterizovať súkromné a verejné právo, nájsť čo najviac rozdielov medzi jednotlivými právnymi odvetviami verejného a súkromného práva a zanalyzovať jednotlivé rozdiely tak ako na Slovensku tak isto aj v Kontinentálnej Európe. Pevne veríme, že sa mi tieto ciele podarí naplniť v plnom rozsahu a opísať ich z čo najefektívnejšieho hľadiska. Myslíme si totiž, že sú určité nedostatky vo vzťahoch verejného a súkromného práva, mnohé Európske štáty ich majú od seba odlišné a rôzne odvetvia sa nezjednocujú v ktorej sfére sú začlenené čo spôsobuje celkovú neprehľadnosť najmä pri ich skúmaní a opisovaní.

1 História verejného a súkromného práva

Už od obdobia starých Rimanov sa právo člení na verejné a súkromné to znamená že dualizmus verejného (*ius publicum*) a súkromného práva (*ius privatum*) mal korene už v Rímskom práve. Už Dominius Ulpianus povedal : „Verejné právo je to, ktoré zabezpečuje záujmy rímskeho štátu, záujmy spoločenstva, kým súkromné právo vyjadruje záujmy jednotlivých subjektov práva.“ Ulpianus vyjadril záujmovú teóriu v ktorej sa hovorí, že pokiaľ sa vo verejnom záujme jedná o všeobecný úžitok ide o právo verejné. Pokiaľ však ide o súkromné ciele jednotlivých subjektov v rámci ich právneho vzťahu ide o právo súkromné. (Vojáček,2004,s.100)

1.1. Rímsky právny poriadok

S rozvojom rímskeho štátu sa pomaly rozvíjal aj jeho právny poriadok. Počiatky rímskeho právneho poriadku však nie sú dodnes jednoznačne chápané a objasnené. V Antickom Ríme sa rozvíjali súbežne právny poriadok aj štátne zriadenie. Právny poriadok je súhrn právnych noriem, ktorými sa prikazuje členom spoločnosti ako sa majú správať, čo majú dovolené a čo naopak zakázané. Rímske právo spočívalo aj v komplexných zákonoch a kodifikáciách, v súboroch právnych noriem, ale omnoho viac spočívalo v jednotlivých právnych rozhodnutiach určitých prípadov, čo znamená, že malo kazuický charakter. V Rímskom právnom poriadku sa stretávame skôr s právnymi prostriedkami ako treba riešiť určité sporné situácie. Právny poriadok bol objektívny, v dôsledku čoho sa o ňom hovorilo, ako o objektívnom práve. Rímsky právny poriadok bol právom rímskej otrokárskej spoločnosti. Jeho funkciou bolo presadzovať záujmy a vôľu rímskych otrokárov proti otrokom a slobodným chudákam. V Rímskom právnom poriadku sa v zásade uznávala prednosť spoločenského záujmu. Rímske právo však upravovalo vzťahy najmä medzi slobodnými občanmi. (Rebro, Blaho, 1997, s. 47-51)

Rímsky právny poriadok najmä ak ide o právo súkromné je najvhodnejšie rozčlenený do nasledujúcich období:

1. Starorímske obdobie- v ktorom prevažovali jednoduché právne úpravy, typický je poľnohospodársky charakter spoločnosti, riadili sa ním až do púnskych vojen
2. Predklasické obdobie- tvorilo základy právnej vedy v období všetkých troch púnskych vojen, v tomto období sa rozvíjal obchod a položili sa územné základy Rímskej ríše
3. Klasické obdobie- nastáva rozkvet právnej vedy a taktiež územná expanzia Ríma, výroba a obchod dosahujú v tomto období najväčší rozmach
4. Poklasické obdobie- vulgarizácia kultúry pod vplyvom provinčných prvkov trvalo približne od 3. storočia po rozpad ríše, v tomto období nastúpil absolutizmus nazývaný dominát, výroba stagnovala, ríša bola rozdelená na západnú a východnú
5. Justiniánske obdobie-kodifikuje podujatie Justiniána I., feudálne prvky začínajú prenikať do súkromného práva (Rebro, Blaho, 1997, s.47-48)

1.1.1 Verejné právo v Rímskom právnom poriadku- ius publicum

Prvotnopospolná spoločnosť sa postupne menila na triednu spoločnosť s dvomi hlavnými triedami. Prvou triedou bola slobodná vládnuca trieda a druhou triedou boli vykorisťovaní, ovládaní otroci. Začal vznikať rímsky mestský štát a začal sa utvárať aj jeho právny poriadok. Už Cicero verejným právom rozumel právo, ktoré vychádzalo zo štátu a malo zaväzovať všetkých príslušníkov spoločnosti tzv. ius cogens- donucovaním. Neskôr tento prvok ustúpil a kládol sa dôraz na právom chránený záujem. Za verejné právo sa v rímskom právnom poriadku považovala oblasť trestného, ústavného a administratívneho práva. Poslaním právneho poriadku bolo presadzovať záujmy vládnucej triedy. Verejné právo malo donucovací charakter. Vzťahovalo sa na Rímsky štát a jeho majetok. Rímskym občanom vyplývali z verejného práva napríklad: právo slobody, právo odvolať sa, právo hlasovať na ľudovom zhromaždení, právo voliť úradníkov alebo byť zvolení, právo zúčastňovať sa na obetách. Podľa niektorých zmienok sa verejné právo vzťahovalo aj na niektoré súkromné veci napríklad na spôsobilosť urobiť závet.

1.1.2 Súkromné právo v Rímskom právnom poriadku- ius privatum

Už Ulpian konštatoval, že rímske súkromné právo pozostáva z troch častí a to práva občianskeho alebo civilného (ius civil), prirodzeného práva (ius naturale) a práva cudzineckého (ius gentium). Občianske právo platilo len pre Rimanov lebo vychádzalo z princípu personality čo znamená, že platilo len pre Rímskych občanov.

V roku 212 n. l. sa výraznejšie začali zrovnoprávňovať cudzinci. Cudzinci sa riadili obvykle právom svojej domovskej obce a Rimania sa riadili svojim rímskym právom.

Pojem súkromného rímskeho práva bol zložitejší a osobitý najmä preto, že zahrňoval viaceré samostatné zložky, ktoré sa doplňovali, protirečili si alebo sa rozchádzali. Takýmito zložkami boli najmä civilné právo, prirodzené právo, úradnícke právo, cudzinecké právo a domáce právo provinčného obyvateľstva. Súkromné rímske právo bolo kodifikované v roku 450 pred n.l. storočí v zákone 12 tabúl lex duodecim tabularum. Bol prijatý na podnet tribúna ľudu Gaius Terentilius Arsa. Tento zákon pomohol upresniť obyčajové právo, ktoré dovtedy spochybňovali plebejci. Spisomnenie tradícií bolo výsledkom plebejcov, aby sa mohli uplatniť aj v spoločenskom a politickom živote. Desaťčlenná komisia spísala tieto zákony na dvanásť bronzových tabúl, ktoré boli vystavené na námestí. Zákon XII. tabúl sa teda pokladal za hlavný prameň súkromného práva. Vyjadroval problematiku v súkromnom práve a to napríklad problematiku dedenia a majetku. Avšak je považovaný aj za prameň verejného práva, keďže upravoval aj trestné a procesné právo. Keď zákony dvanástich tabúl zaručili práva plebejcov padol aj zákaz uzatvárania manželstiev medzi patricijmi a plebejcami. Plebejci mali čoraz väčší podiel rozhodovania aj v politických otázkach. (Beierová, 2010, s. 97)

V roku 336 bolo napríklad uzákonené, že jeden z dvoch konzulov musel byť vybraný spomedzi plebejcov. Do roku 300 boli plebejcom sprístupnené tiež aj všetky kňazské a vysoké štátne úrady. Neskôr bol tento zákon literárne spracovaný v mnohých dielach. V ďalšom vývoji bol Zákon XII. tabúl doplňovaný a formovaný najmä prétorskými ediktmi.

Súkromné právo bolo postavené na štyroch základných pravidlách a to:

1. Rovnosť pred zákonom
2. Prezumpcia nevin

3. Pri pochybnostiach treba rozhodnúť v prospech obžalovaného
4. Neznalosť zákona neospravedlňuje.

Týmito modernými princípmi sa v podstate riadime dodnes. Zákony dvanástich dasák vychádzali zo zásady „čo nie je zakázané je dovolené“. Okrem toho obsahovali progresívne ustanovenie „zákonité a právoplatné má byť to, čo občianstvo rozkáže naposledy“. Práve v tejto zásade je vyjadrená potreba práva rozvíjať sa a prispôsobovať sa meniacim sa spoločenským potrebám. (Hudecová, 2009, s. 6)

Normy súkromného práva mali dispozitívny charakter, to znamená, že konajúci ich mohol svojou vôľou zmeniť. Do súkromného práva patrilo napríklad právo rodinné, vecné právo, dedičské, záväzkové. Medzi základné práva patrili napríklad: *Ius conubii*- právo uzavrieť právoplatné rímske manželstvo; *Ius commercii*- právo obchodovať a ľubovoľne zaobchádzať so svojím majetkom. Právnicki v tej dobe venovali len malú pozornosť teoretickým pojmom, ale viac sa sústredili na prax. (Rebro, 1997, s. 15)

1.2. Obdobie stredoveku

Hranica medzi verejným a súkromným právom je veľmi tenká a v rôznych štátoch môže byť definovaná inak. Podlieha tiež dobovým zmenám. V tomto období sa rozvíjala okrem záujmovej teórie aj mocenská teória, podľa ktorej verejné právo vyjadruje právnu nadradenosť verejnej moci voči iným subjektom. Mocenská teória (subordinačná teória) sa dokonca v tomto období považuje za dominantnú. Rozlišuje právo podľa toho či sú účastníci právneho vzťahu vo vzťahu nadriadenosti alebo podriadenosti. Mocenská teória tiež vychádza z predstavy, že štát tvorí akúsi nadvládu medzi slabšími a mocnejšími. Mocnejšie skupiny si spravidla podmanili porazených a založili si štát preto, aby ich ako zorganizovaná inštitúcia udržala vo vedúcom postavení.

Na rozdiel od Ríma, obdobie stredoveku nepoznalo pojem dualizmu súkromného a verejného práva. Toto dualistické rozlišovanie sa znovu objavilo až v čase formovania absolutistických štátov v 14. až 16. Storočí. Tvorba práva sa vykonávala u podriadenej administratívy, ktorá bola v rukách monarchu. Táto administratíva vydávala právne predpisy, ktoré mali slúžiť verejnému záujmu. Pre absolutistických vládcov to bolo zbraňou proti feudálnym pánom.

Na území Slovenska v stredoveku platilo uhorské obyčajové právo. Koncepcia obyčajového práva vychádza z predpokladu, že právo nie je zámerne vytvorené spoločnosťou, ale že v danej spoločnosti existuje. Právo teda nie je výsledkom normotvornej činnosti štátu ako zákonné - písané právo. V Európe obyčajové právo potvrdzovali staré poriadky, čo vyplývalo najmä z jeho podstaty. Obrat k systému zákonného práva s normami vytváranými štátom bol sprievodný znak osvietenských reforiem a revolúcií, ktoré presadzujú pokrok a demokratizáciu spoločnosti. Právne obyčaje mali veľký význam najmä v medzinárodnom práve. (Ottová, 2006, s. 180)

1.3. Obdobie 19. a 20. Storočia

V 19. storočí sa oblasť súkromného a verejného práva prejavovala v absolútnom protiklade. Verejné právo sa považovalo za oblasť objektívneho práva realizujúceho ciele štátu tzv. politické právo. V protiklade k nemu stálo súkromné právo, ktoré bolo vzhľadom na ciele štátu irelevantné takzvané nepolitické právo, ktoré realizovali nezávislé súdy. Liberalizmus 19. storočia v dôsledku oddelenia občianskej spoločnosti a štátu vytváral protiklad medzi verejným a súkromným právom. Dôležitosť sa priklonila na stranu autonómnej občianskej spoločnosti čiže súkromnej autonómie jednotlivca, ktorá je charakteristická práve pre súkromné právo. Veľké kodifikácie súkromného práva začínajú vznikať v 19. storočí.

Francúzsky občiansky zákonník bol prvou kodifikáciou súkromného práva a stal sa vzorom pre Všeobecný rakúsky občiansky zákonník 1811 a Nemecký občiansky zákonník 1896. (Ottová, 2006, s. 230)

Na našom území v rámci vtedajšieho Uhorska sa formovanie novodobého práva spája s 19. storočím. V druhej polovici devätnásteho storočia začína dochádzať k rastu významu právnej vedy. Predstavitelia tejto právnej vedy prispeli k prebiehajúcemu úsiliu vytvoriť kodifikačné diela: Obchodný zákonník, Občiansky súdny poriadok, Trestný poriadok, Trestný zákon s výnimkou všeobecného súkromného práva.

Komunistický (socialistický) právny systém, ktorý vznikol po vojne v roku 1918 veľmi ovplyvnil dianie na Slovensku a tým aj právny systém v Slovenskej republike. Tento systém nepoznal delenie práva na verejné a súkromné právo, pretože jeho základnou zásadou bolo potlačenie súkromného práva, preto všetky oblasti práva nadobúdali

charakter verejného práva. Záujem štátu bol na prvom mieste a záujem jednotlivca sa potláčal, pretože bol akoby vyjadrený záujmom štátu. Tento vzťah štátu a občana sa prejavoval v celom právnom systéme, od právomocí prokuratúry končiac právnou reguláciou vlastníctva, zvyšovaním právomocí správneho práva a prenikaním administratívnych a trestnoprávnych princípov do občianskoprávnych vzťahov a súdnictva.

Verejné právo sa v tomto období stáva statickou časťou právneho systému. Dané ústavy sa menia len nepatrne, niektoré demokratické ústavy majú ustanovenia základných práv a slobôd. Naopak v totalitných systémoch právo nemohlo byť nezávislé, dominuje exekutíva, odstraňovanie protivníkov tohto režimu. Súkromné právo sa stáva dynamickou časťou právneho systému. Prebiehajú tu časté úpravy, ktoré vychádzajú najmä z potrieb spoločnosti, často sa menia, vznikajú nové zákony a menia sa staré zákony. Právne systémy sa pomaly zosúladujú, normy súkromného práva by nemali odporovať normám práva verejného.

Rok 1948 bolo obdobím nástupu kolektivizácie, socializmu. Nastala tu likvidácia tradičného súkromného práva. V roku 1950 bol prijatý prvý Občiansky zákonník, ktorý platil na celom území ČSSR. Po roku 1989 nastali spoločenské zmeny. Bolo nutné vrátiť sa ku klasickému rímskoprávnemu chápaniu v súkromnom práve. V teórii subjektov rozlišujeme verejné právo a súkromné právo podľa toho či sa na právnom vzťahu zúčastňuje právny subjekt, ktorý má zvrchovanú moc a vykonáva ju aj v tomto vzťahu. V súčasnosti má teória subjektov najviac zástancov.

Na našom území odmietalo koncepciu duálneho práva najmä socialistické zriadenie až do roku 1989. Socialistické štáty strednej a východnej Európy sa pokúšali odstrániť dualizmus verejného a súkromného práva. Zrušením súkromného vlastníctva a individualizmu chceli dosiahnuť akýsi socialistický ideál. Cesta k jednotnej úprave najmä v oblasti súkromného práva bola veľmi dlhá a podmienená mnohými zmenami. V tomto období vznikajú nové právne odvetvia: rodinné právo, vecné právo, daňové, finančné...

Na našom území odmietalo koncepciu duálneho práva najmä socialistické zriadenie až do roku 1989. Socialistické štáty strednej a východnej Európy sa pokúšali odstrániť

dualizmus verejného a súkromného práva. Zrušením súkromného vlastníctva a individualizmu chceli dosiahnuť akýsi socialistický ideál.

V 20. storočí nastáva princíp voľných zmlúv kedy štát zasahuje len v minimálnej miere. V období tohto dvadsiateho storočia vznikajú mnohé kodifikácie a úpravy. Cesta k jednotnej úprave najmä v oblasti súkromného práva bola veľmi dlhá a podmienená mnohými zmenami. Vznikajú nové právne odvetvia: rodinné právo, vecné právo, daňové, finančné...

Verejné právo sa stáva statickou časťou právneho systému. Dané ústavy sa menia len nepatrne, niektoré demokratické ústavy majú ustanovenia základných práv a slobôd. Naopak v totalitných systémoch právo nemohlo byť nezávislé, dominuje exekutíva, odstraňovanie protivníkov tohto režimu. Súkromné právo sa stáva dynamickou časťou právneho systému. Prebiehajú tu časté úpravy, ktoré vychádzajú najmä z potrieb spoločnosti, často sa menia, vznikajú nové zákony a menia sa staré zákony. Právne systémy sa pomaly zosúladujú, normy súkromného práva by nemali odporovať normám práva verejného.

Po roku 1948 bolo obdobím nástupu kolektivizácie, socializmu. Nastala tu likvidácia tradičného súkromného práva. V roku 1950 bol prijatý prvý Občiansky zákonník, ktorý platil na celom území ČSSR. Po roku 1989 nastali spoločenské zmeny. Bolo nutné vrátiť sa ku klasickému rímskoprávnemu chápaniu v súkromnom práve. V teórii subjektov rozlišujeme verejné právo a súkromné právo podľa toho či sa na právnom vzťahu zúčastňuje právny subjekt, ktorý má zvrchovanú moc a vykonáva ju aj v tomto vzťahu. V súčasnosti má teória subjektov najviac zástancov.

1.4. Verejné a súkromné právo v súčasnosti

Delenie súkromného a verejného práva prevzali všetky právne systémy kontinentálno-európskej právnej kultúry. Vrátili sa k nemu aj štáty východnej a strednej Európy vrátane nášho štátu. Medzi štátmi kontinentálnej Európy sú rozdiely najmä v tom, ktoré odvetvia začleňujú do súkromného práva a ktoré do verejného práva. Je to podmienené najmä historickým vývinom, rôznosťou teoretických princípov a zákonodárstvom v jednotlivých štátoch. Verejné a súkromné právo sa stále výraznejšie

navzájom prelínajú, pretože táto hranica nie je jednoznačne určená môže sa v rôznych štátoch definovať inak. Dôležité je poznamenať, že existuje aj tretia možnosť a to takzvané zmiešané právne odvetvie, ktoré tvorí akýsi prechod medzi súkromným a verejným právom. (Šmihula, 2010, s. 292)

Teória verejného práva v porovnaní k súkromnému právu je užitočná tým, že vo verejnom práve umožňuje použiť normy súkromného práva tam, kde verejnoprávna úprava chýba, alebo nie je možné dospieť k rozumnému záveru. (Ottová, 2010, s. 229)

Typické odvetvia súkromného práva obsahujú ustanovenia verejnoprávnej povahy a naopak. Takmer všetky právne úpravy slúžia tak ako aj verejným tak i súkromným záujmom. V súčasnosti sú vzťahy medzi subjektmi v súkromnom práve založené najmä na základe rovnosti, vo verejnom práve sa vytvárajú na základe subordinácie t.j. nadriadenosti a podriadenosti.

Dnes sa delenie práva na verejné a súkromné dosť kritizuje. V priebehu histórie sa objavilo aj mnoho kritických pripomienok k tomuto deleniu. Stratilo totižto svoje opodstatnenie preto, že oddelenie verejného a súkromného práva spočívalo najmä v dnes už zastaralej predstave rozdielu medzi zvrchovaným štátom a občianskou spoločnosťou. V súkromnom práve ide často o veľmi podobné problémy, preto by sa namiesto pojmového delenia mali viac riešiť právne otázky vo svojej jednote. Odlišné stránky súkromného a verejného práva sa v mnohých ohľadoch relativizujú. V dnešnej dobe je najviac zaužívaná teória organická. Táto teória hovorí o tom, že sa právny subjekt nachádza v určitom právnom vzťahu z dôvodu členstva v niektorej verejnej korporácii. V literatúre sa môžeme stretnúť s modifikovanými organickými teóriami. Medzi ne patrí aj nová teória subjektov označovaná tiež ako teória zvláštneho práva. Podľa nej súkromné právo upravuje práva a povinnosti všetkých právnych subjektov vrátane nositeľov verejnej moci. Naopak verejné právo je právom, ktoré sa týka najmä nositeľom verejnej moci pri výkone ich právomocí.

Existujú nové názory na chápanie súkromného a verejného práva a sú také, že verejné a súkromné právo nie sú dva odlišné svety, kde by platili odlišné pravidlá, ale dve sféry, ktoré majú vo svojej podstate jeden ucelený právny poriadok. Súkromné právo upravuje práva a povinnosti subjektov práv bez ohľadu na ich špecifickú povahu z hľadiska ich úlohy pri výkone verejnej moci. Pri verejnoprávných vzťahoch prevažujú také právne vzťahy, ktoré sú charakterizované tým, že minimálne jeden zo subjektov v tomto právnom

vzťahu je vykonávateľom verejnej moci. Rozdelenie súkromného a verejného práva v dnešnom období základným prvkom občianskoprávných systémoch. Tieto dve odvetvia práva majú oddelené súdnictvo a inú právnu kultúru. Rozdielne chápanie a vymedzenie rozsahu súkromného a verejného práva okrem rôznych teoretických prístupov v jednotlivých krajinách ovplyvňujú aj rozdielne zákony štátov a tiež historické tradície. (Lazar, 2004, s. 9-10)

2 Charakteristika verejného a súkromného práva

Úprava spoločenských vzťahov sa v modernej spoločnosti uskutočňuje prostredníctvom právnych noriem . Právne normy fixujú hodnoty, regulujúce správanie ľudí v rámci spoločnosti. Tak dochádza k vytváraniu právom garantovaných hodnôt. Tieto hodnoty sa vo forme právnych noriem spájajú do systému, ktorý v teórii práva nazývame právny systém. Najvyššou zložkou právneho systému je právne odvetvie. Právne odvetvie sa skladá zo skupiny právnych predpisov a kódexov upravujúcich určitý okruh spoločenských vzťahov.

(Júd,2011,89-90)

Rozdelenie jednotlivých právnych odvetví je vyjadrené najmä odlišnosťou charakteru upravovaných spoločenských vzťahov. K tomuto základnému kritériu pristupuje aj zvolený spôsob pôsobenia na tieto právom reglementované právne vzťahy (metódy právnej regulácie), svoju rolu zohráva aj určitá právna tradícia, z hľadiska pedagogicko- doktrínálneho a poprípadе i z hľadiska politicko- mocenského. Predmetom právnej úpravy konkrétneho právneho odvetvia je skupina spoločenských vzťahov spojených určitou spoločnou charakteristikou, ktoré je možné zároveň odlíšiť od spoločenských vzťahov upravených inými právnymi odvetviami.

Už počnúc obdobím starých Rimanov sa v právnom systéme kontinentálnej Európy právne odvetvia zaraďujú do oblasti verejného alebo súkromného práva. (Ottová,2010,s.237)

2.1 Súkromné právo a jeho právne odvetvia

V odvetviach súkromného práva sú vzťahy medzi subjektmi založené na vzájomnej rovnosti. Platí aj v takom prípade, že jedným zo subjektov je štát. Žiadny zo subjektov nemôže ukladať iným subjektom povinnosti a priznávať práva bez jeho súhlasu. Nijaký zo subjektov nemôže rozhodovať o právach a povinnostiach, ktoré vznikajú zo súkromnoprávných vzťahov. Spory rozhodujú len štátne orgány a to hlavne súdy, pričom aj keď pred nimi konajú majú rovnaké postavenie. Normy v súkromnom práve sú skôr dovoľujúce ako prikazujúce alebo zakazujúce. Účelom sankcií je najmä nahradiť škodu, ktorá vznikla v dôsledku protiprávneho konania, alebo uviesť vec do pôvodného stavu. (Šmihula,2010 s. 293-294)

Podľa profesora Lazara patria do súkromného práva tieto odvetvia:

- občianske právo
- obchodné právo,
- rodinné právo
- medzinárodné právo súkromné
- pozemkové právo
- pracovné právo.

Podľa profesora Vojčika patria do súkromného práva patria tieto odvetvia:

- Občianske právo
- Rodinné právo
- Obchodné právo
- Pracovné právo

Medzinárodné právo súkromné (Vojčík, 2007, s. 49)

2.1.1 Občianske právo

Občianske hmotné právo ako samostatné odvetvie slovenského práva patrí do oblasti súkromného práva. Je to všeobecné súkromné právo, nakoľko upravuje také súkromnoprávne inštitúty, ktoré sú použiteľné a platné pre celú oblasť súkromného práva. Pre občianske právo je tiež charakteristické to, že subjekty občianskeho práva majú rovné postavenie. Z toho vyplýva, že subjekty občianskeho práva nadobúdajú práva a povinnosti na základe vlastného prejavu vôle. Pre občianske právo je charakteristická zmluvná voľnosť. To znamená, že každý subjekt môže uzavrieť takú zmluvu s takými právami a povinnosťami aká mu vyhovuje.

Občianske právo patrí k najstarším právnym odvetviám. Základné inštitúty občianskeho práva sa odvodzujú zo starorímskeho *ius civile*. Pretransformovali sa z Rímskeho práva do právnej kultúry kontinentálnej Európy. Pretrvali dlhé tisícročia. Občianske alebo civilné právo práva je základným prvkom systému súkromného práva. V súčasnosti je oblasť občianskeho práva dobre prepracovaná. Poskytuje princípy

a všeobecné zásady aj pre iné odvetvia súkromného práva. Považuje sa všeobecné súkromné právo od ktorého sa odvíjajú aj iné odvetvia. Nazývajú sa osobitné súkromné právo. (Ottová,2006,s.237)

Občianske právo je upravené predovšetkým v Občianskom zákonníku - zákone č. 40/ 1964 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Občiansky zákonník“), ktorý je základným kódexom nielen občianskeho práva, ale celého súkromného práva. Z charakteru Občianskeho zákonníka ako predpisu všeobecného (lex generalis) vo vzťahu k právnym predpisom ostatných odvetví súkromného práva, vyvodzujeme, že občianske právo je všeobecným súkromným právom. Z čoho vyplýva zásada, že ak niektorý inštitút alebo niektorá otázka nie je upravená v právnych predpisoch upravujúcich osobitné súkromné právo, bude potrebné použiť úpravu v Občianskom zákonníku. „ Spravidla aj právne predpisy patriace do osobitného súkromného práva na úpravu v Občianskom zákonníku výslovne odkazujú.“ (Vojčik,2007,49)

a) občianske právo a obchodné právo

V rámci súkromného práva má najväčší význam vzťah obchodného a občianskeho práva. Aby obchodné právo mohlo nielen vzniknúť, ale aj skutočne začať fungovať muselo sa súbežne s ním vytvoriť také občianske právo, ktoré by vo vzťahu k obchodnému právu plnilo funkciu právneho odvetvia, ktoré má všeobecný charakter. Takýto charakter nadobudlo občianske právo novelizáciou, ktorá zväčšila rozsah svojej úpravy.

Obchodný zákonník - zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Obchodný zákonník“) v § 1 ods. 2 stanovuje, že ak otázky týkajúce sa postavenia podnikateľov, obchodných záväzkových vzťahov, ako aj vzťahov súvisiace s podnikaním nemožno riešiť podľa ustanovení Obchodného zákonníka, riešia sa podľa predpisov občianskeho práva.

V dôsledku takéhoto legislatívneho prístupu k formovaniu základnej občianskoprávnej a obchodnoprávnej úpravy vznikol vzťah všeobecného právneho odvetvia k osobitnému právnemu odvetviu. Toto bol hlavný krok k tomu, aby sa súkromné právo stalo porovnateľným a priblížilo sa koncepcii súkromného práva v iných krajinách Európy, v ktorých sa uplatňuje kontinentálny právny systém.

b) občianske právo a pracovné právo

Dôležitý je vzťah Zákonníka práce k ustanoveniam Občianskeho zákonníka. Zákonník práce je k Občianskemu zákonníku vo vzťahu *lex specialis* ku *lex generalis*. Vyplýva z toho podporná platnosť všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka pre tie prípady, ktoré nie sú odchyľne upravené vo všeobecných ustanoveniach Zákonníka práce. Ak všeobecné ustanovenia uvedené v 1 časti zákonníka práce zákon č. 311/2001 Z.z. § 1 až § 40 neustanovujú inak na posudzovanie týchto právnych vzťahov upravených Zákonníkom práce sa delegovane vzťahuje vecná pôsobnosť Občianskeho zákonníka. Napríklad pri posudzovaní právnej subjektivity zamestnávateľa a zamestnanca, pre posudzovanie právnych úkonov vrátane ich neplatnosti od § 15 po § 17 Zákonníka práce zákon č. 311/2001 Z.z., pre počítanie času § 37 Zákonníka práce č. 311/2001 Z.z., pre zabezpečenie práv a povinností z pracovnoprávnych vzťahov § 20 Zákonníka práce zákon č. 311/2001 Z.z., pre uplatňovanie práva na náhradu škody z pracovnoprávnych vzťahov a podobne.

V ustanovení § 1 ods. 2 Zákonníka práce č. 311/2001 Z.z. je zakotvený princíp subsidiarity Občianskeho zákonníka vo vzťahu k ustanoveniam jeho 1. časti. Tým zaniklo obdobie, keď občianske právo bolo oddelené od základnej pracovnoprávnej úpravy. K úlohám rekodifikácie slovenského súkromného práva patrí dosiahnutie optimálneho stupňa integrácie obidvoch právnych odvetví podľa predstavy o vzťahu všeobecnej súkromnoprávnej úpravy k osobitnej súkromnoprávnej úprave.

Vzťah občianskeho a pracovného práva je podmienený najmä tým, že značná časť pracovného práva v systéme trhového hospodárstva patrí do sféry súkromného práva.

V novom Zákonníku práce sa urobil zatiaľ prvý krok v riešení koncepcnej otázky vzťahu občianskeho práva ako všeobecného súkromného práva k pracovnému právu upravujúcemu pracovnoprávne vzťahy. Zákonník práce v ustanovení § 1 ods. 1 vychádza z rozlíšenia individuálnych a kolektívnych pracovnoprávnych vzťahov čo má veľký význam pre vzťah občianskeho práva k pracovnému právu pretože individuálne pracovnoprávne vzťahy patria do súkromného práva kým kolektívne pracovnoprávne vzťahy zaradujeme do verejného práva.

Dôležitou zmenou v pracovnom práve bolo prijatie Zákonníka práce č. 311/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov. V tomto zákonníku sa urobil prvý krok v riešení zásadnej otázky vzťahu občianskeho práva ako všeobecného súkromného práva k pracovnému právu upravujúcemu špecifické pracovné vzťahy.

c) občianske právo a daňové právo

V daňovom práve podľa § 33 ods. 1 Zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z.z. možno daňový bonus uplatniť len na dieťa žijúce v domácnosti daňovníkom. Prechodný pobyt dieťaťa mimo domácnosti nemá vplyv na uplatnenie daňového bonusu. Zákon sa pritom odvoláva na definíciu domácnosti v § 115 Občianskeho zákonníka, podľa ktorej domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhrádzajú náklady na svoje potreby.

e) občianske právo hmotné a občianske právo procesné

Občianske právo procesné je v právnom systéme samostatným odvetvím práva, ktoré je z legislatívneho hľadiska upravené osobitne Občianskym súdnym poriadkom a v ďalších predpisoch. Občiansky súdny poriadok má okrem súkromnoprávnych prvkov aj verejnoprávnu stránku v podobe nadriadeného mocenského postavenia súdu vo vzťahu k účastníkom procesnoprávneho vzťahu.

Nie všetky občianskoprávne sa realizujú prostredníctvom civilného procesu, ako je to v prípade vzťahu trestného práva hmotného a procesného, kde sa všetky hmotnoprávne vzťahy musia realizovať formami trestného procesu. Väčšina občianskoprávnych vzťahov sa uskutočňuje mimosúdnou cestou.

Súčasná platná systematika Občianskeho zákonníka je nasledovná:

Prvá časť upravuje všeobecné ustanovenia. Sú v nej obsiahnuté ustanovenia o občianskoprávnych vzťahoch a tiež o ich ochrane, o účastníkoch občianskoprávnych vzťahov o zastúpení, právnych úkonoch a všeobecné ustanovenia obsahujúce aj úpravu premlčania a vymedzenia niektorých pojmov.

Druhá časť sa nazýva vecné práva. Táto druhá časť sa delí na vlastnícke práva a na práva k cudzím veciam. Obsahuje nadobúdanie vlastníctva a jeho ochranu, druhy spoluvlastníctva, inštitút držby, vecných bremien ako aj zádržného a záložného práva.

Vecné práva zahŕňajú úpravu občianskoprávnych vzťahov viažucich sa na určitú vec, a nie na subjekty tohto vzťahu ako pri záväzkových právach. Vecné práva majú absolútnu povahu a pôsobia erga omnes proti všetkým.

Tretia až piata časť pôvodného znenia bola zrušená.

Šiesta časť sa nazýva zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie. V prvej hlave sa ustanovuje povinnosť predchádzať hroziacim škodám. V druhej hlave zodpovednosť za spôsobenú škodu prípady osobitnej zodpovednosti. V tretej hlave sa ustanovuje inštitút zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie.

Siedma časť upravuje dedenie, nadobúdanie dedičstva, dedičské tituly, inštitút vydedenia, nadobudnutie dedičstva a ochranu oprávneného dediča.

Dedičské právo upravuje vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s prechodom majetkových práv a povinností zomrelého na právnych nástupcov. Najrozhodujúcejší má význam má prechod vlastníckeho práva respektíve iných vecných práv. Dedičské právo je svojou povahou a funkciou späté s vlastníckymi a inými vecnými právami. Preto je systematicky zaradené hneď za vecné práva z hľadiska logickej a obsahovej nadväznosti. Dedičské právo má spolu s vecnými právami spoločné to, že patrí do kategórie absolútnych práv a preto je opodstatnené aby v tom to systéme boli zaradené najprv absolútne práva a potom relatívne práva. Zvýrazňuje sa tým aj úzke obsahové prepojenie dedičskoprávných vzťahov s rodinným právom, ktoré predchádza zaradeniu vecných práv v systéme občianskeho práva.

Ôsma časť sa nazýva záväzkové právo. Prvá časť obsahuje všeobecné ustanovenia o záväzkoch a druhá časť úpravu konkrétnych typov zmlúv, na základe ktorých záväzky vznikajú. Záväzkové právo tvorí pomerne rozsiahly a ucelený systém občianskoprávných noriem, ktoré upravujú povinnosti a práva účastníkov občianskoprávných vzťahov. Všeobecná časť obsahuje všeobecné normy o vzniku, zmene zabezpečení a zániku obligačných právnych vzťahov. Osobitná časť upravuje jednotlivé konkrétne záväzkoprávne vzťahy, pričom ich môžeme ďalej členiť z hľadiska dôvodu ich vzniku na záväzky vznikajúce z právnych úkonov, najmä zo zmlúv a na záväzky z protiprávných úkonov.

Záväzkové právo vzhľadom na predmet jeho úpravy tvorí najdynamickejšiu časť súkromného práva. Aj oblasť záväzkového práva je potrebné harmonizovať s právom Európskej únie.

Deviata časť obsahuje záverečné prechodné a zrušovacie ustanovenia.

Občiansky zákonník upravuje majetkové vzťahy právnických a fyzických osôb, tak isto aj vzťahy medzi nimi navzájom a štátom. Normy občianskeho práva upravujú vznik, zmenu a zánik týchto vzťahov.

Okrem majetkových práv občianske právo a práva upravuje aj práva súvisiace s ochranou osobnosti fyzickej osoby a to osobnostné práva alebo osobné práva týkajúce sa prejavov osobnej povahy. Pododvetvím občianskeho práva je právo duševného vlastníctva. Predmetom jeho úpravy sú osobné nemajetkové práva, ktoré vznikli tvorivou ľudskou činnosťou. Patria sem napríklad právo na vynálezy, autorské právo, právo na ochranné známky. Sú upravené osobitnými predpismi.

Prameňmi občianskeho práva sú aj ďalšie zákony ktoré upravujú oblasti nájmu bytov a nebytových priestorov, oblasť vlastníctva, zákon o ochrane spotrebiteľa, zákon o nadáciách, cenných papierov a pod. V oblasti občianskeho práva bol na vykonanie zákonov vydaný celý rad predpisov, vyhlášok a nariadení vlády. (Ottová,2006,s.236)

Predmetom občianskeho práva sú majetkové s nimi súvisiace osobnomajetkové a osobné vzťahy. Majetkové práva a vzťahy sú také, ktoré sa týkajú majetku alebo majú majetkovú hodnotu. Predovšetkým sú to práva vlastnícke, vzťahy vznikajúce zo záväzkov a iné. Majetkové práva a vzťahy upravujú aj ďalšie osobitné odvetvia súkromného práva, najmä právo obchodné.

Je potrebné uviesť, že tu ide o občianske právo hmotné, od ktorého je potrebné odlíšiť občianske procesné právo. A aj keď tieto dve odvetvia práva úzko súvisia občianske právo procesné patrí do verejného práva. Občianske právo hmotné upravuje aké práva a povinnosti majú subjekty, alebo aké práva aké práva a povinnosti môžu na základe hmotnoprávnych noriem nadobúdať. Občianske právo procesné upravuje postup súdu a tiež účastníkov konania v súvislosti s uplatnením subjektívnych práv na súde. (Vojčík,2007,s.50)

Občianske právo hmotné je možné charakterizovať aj pomocou zásad a princípov. Na zásadách je vybudované celé súkromné právo. Tieto zásady zároveň charakterizujú súkromnoprávnu úpravu. Nižšie spomenuté zásady najvýraznejším spôsobom profilujú súkromné právo. Najčastejšie a najpodstatnejšie sa prejavujú v občianskom práve. Môžeme však v niektorých odvetviach práva nájsť aj výnimky. Všetky zásady súkromného práva sú

navzájom prepojené a spolu súvisia. Každá z týchto zásad zahŕňa viaceré pravidlá, ktoré dopĺňajú priestor medzi hlavnými zásadami a zabezpečujú medzi nimi nadväznosti.

Medzi základné zásady občianskeho práva patrí: zásada rovnosti účastníkov, zásada individuálnej autonómie (sloboda vôle), zásada „všetko čo nie je zakázané je dovolené“, zásada ekvity, zásada zákazu zneužitia subjektívnych práv, zásada stability a istoty v súkromnoprávných vzťahoch, zásada pacta sunt servanda, zásada neminem laedera (nikoho nepoškodzovať), ochrana dobromyseľnosti (bona fides), zákaz retroaktivity, zásada prevencie. (Vojčík,2010,s.11-13)

2.1.2 Obchodné právo

Obchodné právo je ďalším osobitným súkromným právom. Je upravené predovšetkým v Obchodnom zákonníku zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov.

Obchodné právo ako odvetvie predpokladá existenciu trhového mechanizmu a tiež politickú pluralitu. V období socialistického vývoja obchodné právo nahradilo odvetvie hospodárskeho práva. Hospodárske právo bolo nástrojom striktného riadenia ekonomických procesov a javov. Preto je obchodné právo na Slovensku ako keby novým právnym odvetvím. (Vojčík,2010,s.90)

Obchodné právo upravuje podľa § 1 ods. 1 Obchodného zákonníka postavenie podnikateľov , obchodné záväzkové vzťahy ako aj vzťahy súvisiace s podnikaním. Obchodné právo je právom špeciálnym to znamená, že upravuje špecifické majetkové , osobné a osobnomajetkové vzťahy spojené s obchodovaním a podnikaním. Na rozdiel od občianskeho práva, ktoré je v rámci súkromného práva všeobecným právom. Obchodný zákonník v § 1 ods. 2 vyjadruje zásadu subsidiarity občianskoprávnej úprave obchodnoprávnej, ktoré hovorí, že ak nie je niektoré otázky možné vyriešiť podľa Obchodného zákonníka majú sa riešiť podľa predpisov Občianskeho práva. (Ottová,2006,s.238)

Okrem Obchodného zákonníka medzi pramene obchodného práva zaraďujeme ústavu, ústavné zákony, vyhlášky, opatrenia, výnosy, oznámenia, všeobecne záväzné nariadenia samospráv, spoločenské vzťahy, ktoré nie sú upravené v zákonoch.

Základné právne predpisy pre obchodné právo:

- Zák. č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
- Zák. č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
- Zák. č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov
- Zák. č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov
- Zák. č. 147/2001 Z.z. o reklame v znení neskorších predpisov

Predmetom úpravy Obchodného zákonníka sú:

- a) postavenie podnikateľov
- b) obchodné záväzkové vzťahy
- c) iné vzťahy súvisiace s podnikaním

Takto určený predmet práva nie je celkom totožný s predmetom obchodného práva v zmysle samostatného právneho odvetvia. Obchodné právo koncipuje predmet tohto odvetvia v širšom zmysle pretože Obchodný zákonník nie je jediným prameňom obchodného práva.

Treba však dodať, že spomínané vzťahy sa nevyznačujú len prvkami (znakmi) súkromnoprávnej povahy, ale obsahujú, vo väčšej alebo menšej miere, aj verejnoprávne prvky. Tak je to napríklad v prípade burzového práva, práva cenných papierov a súťažného práva. Naproti tomu, pokiaľ ide o oblasť záväzkového práva tu prevládajú súkromnoprávne znaky. (Suchoža,2009,s.57).

2.1.3 Rodinné právo

Do osobitného súkromného práva patrí aj rodinné právo. Úzko súvisí s občianskym právom. Pre tento dôvod sa uvažuje, že rodinné právo by malo byť v budúcnosti upravené v Občianskom zákonníku.

Líši sa od súkromného práva užším predmetom regulácie a inou metódou právnej regulácie. Na rozdiel od občianskeho práva môžeme rodinné právo vymedziť ako súhrn

právnych noriem upravujúcich vzťahy najmä osobnej povahy a s nimi spojené majetkové vzťahy.

Rodinné právo upravuje tri základné okruhy rodinnoprávných vzťahov. Upravuje vzťahy najmä medzi manželmi sem patrí uzatváranie manželstva, práva a povinnosti manželov a vzájomnú vyživovaciu povinnosť. Ostatné majetkové vzťahy sú upravené v Občianskom zákonníku. Rodinné právo ďalej upravuje vzťahy medzi deťmi a rodičmi. V treťom okruhu upravuje vzťahy náhradnej rodinnej výchovy. (Ottová, 2006, s. 237)

Inak povedané rodinné právo upravuje vzťahy ktoré sú založené manželstvom alebo príbuzenstvom. Ide o vzťahy ktoré vznikajú v rodine medzi manželmi, deťmi, rodičmi aj medzi ostatnými príbuznými. Najmä medzi deťmi a starými rodičmi, čiastočne aj so súrodencami. Rodinné právo reguluje aj vzťahy ktoré vzniknú v takzvanej náhradnej rodinnej výchovy vo forme ústavnej alebo individuálnej. Sem patrí osvojenie dieťaťa, pestúnska starostlivosť a zverenie dieťaťa do výchovy iného občana ako rodiča dieťaťa. Rodinné právo a jeho právna úprava je obsiahnutá v Zákone o rodine - zákon č. 36/ 2005 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Zákon o rodine“). Prameňom rodinného práva je aj Občiansky zákonník, ktorého ustanovenia sa použijú subsidiárne, pokiaľ určitý vzťah nie je obsiahnutý v Zákone o rodine. V rodinnoprávných vzťahoch majú veľký význam aj predpisy správneho práva. (Vojčík, 2010, s. 80)

2.1.4 Pracovné právo

Pojem pracovné právo môžeme vymedziť ako relatívne samostatný súbor právnych noriem, ktoré upravujú spoločenské vzťahy vznikajúce pri závislej ľudskej práci. „Spoločenské vzťahy prostredníctvom ktorých sa ľudia zúčastňujú na práci, sú v našich podmienkach upravované normami niekoľkých právnych odvetví napr. občianskeho či obchodného práva“. (Vojčík, 2010, s. 102)

Právne normy pracovného práva regulujú spoločenské vzťahy pri realizácii ľudskej práce. Pracovnoprávne vzťahy sú vzťahy, ktoré vznikajú pri účasti občanov pri práci, v ktorých zamestnanec používa pracovnú silu za odmenu a podriaďuje sa jeho pokynom. Práca vykonávaná za týchto podmienok sa označuje ako práca nesamostatná, riadená ako závislá činnosť. Pre túto činnosť je typické, že jej výsledok patrí do majetku

zamestnávateľa. Práca vykonávaná v závislom pracovnom vzťahu musí byť vykonávaná dobrovoľne.

Základným prameňom je Zákonník práce – zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Zákonník práce“), ktorý upravuje spoločenské vzťahy, ktoré vznikajú pri práci za mzdu, pri ktorej je zamestnanec pri výkone svojej práce závislý od zamestnávateľa a jeho organizácie práce. Zamestnanec vykonáva závislú prácu osobne. Závislosť zamestnanca voči zamestnávateľovi je nielen osobnou, ale aj hospodárskou závislosťou, pretože odmena za prácu vo forme platu alebo mzdy je pre prevažnú časť ľudí jediným zdrojom príjmov na zabezpečenie základných prostriedkov na živobytie.

Pracovné právo sa delí na dve skupiny vzťahov. V prvej skupine sú vzťahy medzi jednotlivými zamestnávateľmi a zamestnancami. Tieto vzťahy pracovného práva predstavujú takzvané individuálne pracovné právo. Predmetom pracovného práva sú aj vzťahy, ktoré vzniknú medzi kolektívnymi zamestnancami, ktorí sú prípadne zastúpení odborovou organizáciou a zamestnávateľmi prípadne organizáciami zamestnávateľov. V tomto prípade ide o takzvané kolektívne právo. V Slovenskej Republike tento druh vzťahov nemá taký význam ako v západnej Európe.

I keď sa pracovné právo začleňuje do oblasti súkromného práva, má tiež niektoré znaky práva verejného ide najmä o oblasť kolektívneho práva a iné. V porovnaní s inými druhmi právnych vzťahov pracovnoprávne vzťahy chránia viac zamestnancov. Dôvod osobitnej úpravy je najmä v potrebe ich zvýšenej ochrany. Pracovné právo je právnym odvetvím s najdôležitejším sociálnym významom a ochranným poslaním. Pracovné právo je konkretizáciou práva na prácu, ktorá je zakotvená v Ústave SR.

2.1.5 Medzinárodné súkromné právo

Predmetom medzinárodného súkromného práva sú vzťahy občanov k cudzine v oblastiach rodinného, občianskeho, dedičského práva a tiež vzťahy našich právnických osôb k zahraničným organizáciám v oblasti medzinárodného obchodného styku. Subjektmi týchto vzťahov fyzické alebo právnické osoby, ktoré patria pod suverénnu moc niektorého štátu.

Vznik súkromného medzinárodného práva ovplyvnilo to, že sa právne úpravy v jednotlivých štátoch odlišujú. Je teda možné posudzovať ich podľa dvoch alebo viacerých vnútroštátnych právnych systémov. Často tu prichádza ku stretu domáceho a cudzieho práva. Ide najmä o vzťahy s cudzím prvkom presahujúce štátne hranice. Cudzím prvkom je jeden zo subjektov, môže byť cudzím štátnym občanom alebo sa predmet právneho vzťahu nachádza v inom štáte poprípade je právny vzťah uzavretý v cudzine. Súd musí v takýchto prípadoch rozhodnúť podľa ktorého práva ide právny vzťah posudzovať. Až keď určí o aký vzťah ide môže rozhodnúť o veci samej. (Tomko,1988,s.12)

Normy, ktoré určujú ako je potrebné postupovať s cudzím prvkom v právnom vzťahu sa nazývajú kolízne normy. Tieto normy usmerňujú alebo odkazujú na právo určitého štátu. Štáty uzatvárajú medzinárodné zmluvy v ktorých sa zaväzujú, že zjednotia právnu úpravou svoje vzťahy. Ide o zmluvy o unifikácii vnútroštátnych noriem, ktoré sú transformované do vnútroštátneho práva.

Medzinárodné právo súkromné môžeme definovať ako súbor právnych noriem, ktoré upravujú súkromnoprávne vzťahy t.j. vzťahy občianskoprávne, obchodnoprávne, rodinnoprávne, pracovnoprávne a iné podobné vzťahy s medzinárodným prvkom, vrátane právnych noriem upravujúcich postup súdov a iných orgánov a účastníkov v civilnom konaní, v ktorom je obsiahnutý medzinárodný prvok, právne postavenie cudzincov, právnu pomoc s cudzinou a uznanie a výkon rozhodnutí. (Ottová,2006,s.)

Medzinárodné súkromné právo je súčasťou vnútroštátneho právneho poriadku každého štátu. Označenie medzinárodné tohto právneho odvetvia naznačuje, že jeho normy upravujú právne vzťahy, ktoré svojim významom a rozsahom presahujú hranice štátu a majú tak medzinárodnú povahu. Každý štát svoje medzinárodné súkromné právo. Právna úprava súkromnoprávných vzťahov s medzinárodným prvkom je záležitosť každého štátu. Časť noriem medzinárodného súkromného práva má medzinárodný pôvod napr. medzinárodné zmluvy. Táto skutočnosť potvrdzuje, že medzinárodné právo a medzinárodné právo súkromné nie sú vzájomne izolované.

V súčasnosti má len malý počet štátov kodifikované svoje medzinárodné súkromné právo. Vo väčšine štátov sú normy medzinárodného práva súkromného rozdelené do viacerých kódexov. Pri riešení jednotlivých otázok sa súdna prax opiera o doktríny a precedensy. (Vojčík,2010,s.226)

Slovenská republika patrí k tým štátom, ktorá má svoje medzinárodné právo súkromné kodifikované. Základnou právnou normou slovenského medzinárodného práva súkromného je zákon č. 97/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom“) . Hlavným cieľom medzinárodného práva súkromného je ustanoviť je podľa § 1 Zákona o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom „ustanoviť , ktorým právnym poriadkom sa spravujú súkromnoprávne vzťahy s medzinárodným prvkom, upraviť právne postavenie cudzincov, ako aj ustanoviť postup slovenských justičných orgánov pri úprave týchto vzťahov a rozhodovanie o nich, a tým napomáhať medzinárodnej spolupráci.“ Zameranie a obsah noriem slovenského medzinárodného práva súkromného a medzinárodného práva súkromného iných štátov určujú ich všeobecné úlohy pri dosahovaní tohto cieľa. „Pri plnení týchto úloh vychádza medzinárodné právo súkromné zo zásad zo zásad súčasného medzinárodného práva.“ Tieto zásady sa prejavujú najmä v požiadavke zákazu akejkoľvek diskriminácie cudzích štátov, ich občanov a tiež právnych poriadkov. (Vojčík,2010,s.228)

2.2 Verejné právo (Ius publicum)

Podľa záujmovej teórie slúži verejné právo najmä na ochranu verejných záujmov a záujmov štátu. Neskôr sa okrem záujmovej teórie vyvinula aj mocenská teória podľa ktorej verejné právo vyjadruje nadradenosť verejnej moci voči ostatným verejným subjektom. To znamená, že subjekty vo verejnom práve si nie sú rovné a štát vystupuje v mocenskej pozícii. Subjekty, ktoré reprezentujú štát sú v pozícii nadradeného.

V súčasnosti sa v demokratických štátoch prejavuje nadradenosť v prípadoch, ktoré sú vymedzené zákonom a realizuje sa zákonom stanoveným spôsobom. Verejnoprávne vzťahy vznikajú, menia sa a zanikajú právnymi aktmi orgánov verejnej moci. Právne účinky tu nastávajú nezávisle od vôle adresáta. Existuje pri nich predpoklad správnosti to znamená, že každý takýto akt treba považovať za správny. Jedine zrušením alebo zmenou sa dá vyhnúť jeho rešpektovaniu. Sféra verejnej pôsobnosti je určená zákonom stanovenými a vymedzenými pôsobnosťami verejných a štátnych orgánov. Normy verejného práva sú formulované ako zákazy a príkazy. Orgány verejnej moci konajú na základe zákona zvyčajne z úradnej povinnosti a zákonom predpísaným spôsobom. (Šmihula,2010,s.292)

Medzi základné odvetvia verejného práva patrí:

štátne (ústavné právo), správne právo, finančné právo, trestné právo, právo životného prostredia, právo sociálneho zabezpečenia a tiež všetky odvetvia procesného práva. (Ottová,2010,s.233)

2.2.1 Štátne (ústavné právo)

Štátne právo je širší pojem ako ústavné právo. Prameňmi štátneho práva je ústava, ústavné zákony a iné normatívne právne akty. Medzi pramene štátneho práva možno radiť aj rozhodnutia ústavného súdu o nesúlade medzi právnymi predpismi. Predmetom štátneho práva je úprava základných mechanizmov fungovania štátu. Štátne právo teda upravuje základy spoločenského a štátneho zriadenia, základy organizácie štátu, jeho formu, štruktúru a fungovanie štátu, zásady vzťahov medzi občanmi a štátom, ich práva a povinnosti, taktiež najvýznamnejšie spoločenské vzťahy.

Základným prameňom štátneho práva je Ústava SR – zákon 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Ústava SR“). Ústava SR je základný zákon štátu. Od ostatných zákonov sa odlišuje obsahom a formou. Aby bola prijatá je potrebné vyššie kvórum- kvalifikovaná väčšina hlasov všetkých poslancov. Pričom na prijatie zákona stačí nadpolovičná väčšina prítomných poslancov. Ústava SR bola prijatá 1. septembra 1992. Novelizovaná bola odvtedy desať krát.

Ústava SR 1992/460 je prameňom každého odvetvia slovenského právneho poriadku, pričom v základnej rovine upravuje spoločenské vzťahy, ktoré sú predmetom tak verejného ako aj súkromného práva.

V Ústave Slovenskej republiky 1992/460 v článku 17 je upravená osobná sloboda, práva obvineného a podozrivého z trestného činu, práva zadržanej a zatknutej osoby. V článku 18 sa hovorí o zákaze nútenej práce a nútenej služby, o prácach ukladaných podľa Trestného zákona č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších právnych predpisov ďalej osobám vo výkone trestu odňatia slobody alebo osobám vykonávajúcim iný trest, nahrádzajúci trest odňatia slobody.

V Ústave Slovenskej republiky 1992/460 v článku 20 je upravené vlastnícke právo a vlastníctvo, vyvlastnenie ktoré bližšie upravuje občianske právo.

Ústava Slovenskej republiky 1992/460 ďalej v článku 36 a v článku 38 upravuje pracovné podmienky zamestnancov ako napríklad aj právo na odmenu za vykonanú prácu, ochranu bezpečnosti, ktoré podrobnejšie upravuje Zákonník práce č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov

V Ústave Slovenskej republiky 1992/460 v článku 41 je upravené manželstvo, rodičovstvo a rodina, ktoré sú osobitne upravené v Zákone o rodine zákon č. 36/2005 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov.

Ústava Slovenskej republiky 1992/460 ďalej v článku 50 rozoberá trestné činy, práva obvineného, prezumpciu neviny a trestnosť činu, ktoré bližšie rozoberá Trestný poriadok 301/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov

2.2.2 Správne právo (administratívne)

Správne právo patrí k charakteristickým odvetviám verejného práva. Správa je ľudská činnosť, ktorej podstata spočíva v tom, že zabezpečuje smerovanie k určitým cieľom. Podľa toho či ide o činnosť sledujúcu verejné alebo súkromné ciele rozlišujeme správu na verejnú a súkromnú. Súkromná správa je spájaná najmä s hospodárskou aktivitou fyzických alebo právnických osôb. Verejná správa je vykonávaná vo verejnom záujme a je viac viazaná právom. Je samostatným druhom činnosti štátu. Je jednou zo základných činností popri súdnictve a zákonodarstve. Pod pojmom verejná správa rozumieme činnosť alebo inštitúcie, ktoré spravovanie vykonávajú.

Verejná správa predstavuje systém na zabezpečenie správy vecí verejných, ktoré sa dotýkajú jednotlivých komunít a to štátu, samosprávneho kraja, mesta či obce. Je to systém, ktorý má tri základné subsystemy: subsystem štátnej správy, samosprávy a verejnoprávnych korporácií.

Verejná správa slúži najmä na ochranu záujmov. Upravuje vzťahy medzi nerovnými subjektmi, ktoré predstavujú výkonnú moc štátu. Najvyššie postavenie má vláda, ministerstvá a ostatné ústredné orgány v štátnej správe. Predmetom správneho práva je správa verejných vecí. Správne právo nie je kodifikované to znamená, že nemá vlastný kódex. Na miestnej úrovni sú orgány so všeobecnou pôsobnosťou miestne úrady. Miestne úrady spolu s obcami tvoria systém miestnej správy. Obec nie je orgánom štátu, ale je to

neštátna organizácia občianskej spoločnosti. Samospráva je časť správy štátu, ktorá je odštátnená, alebo decentralizovaná na neštátny orgán. (Vojčík,2010,s.129)

Správne právom možno definovať ako odvetvie slovenského právneho poriadku, ktoré upravuje spoločenské vzťahy v oblasti verejnej správy. A to tie ktoré vznikajú medzi správnymi orgánmi a fyzickými osobami, správnymi orgánmi a právnickými osobami a medzi správnymi orgánmi navzájom. (Ottová,2010,s.234)

Správne právo sa delí na správne právo hmotné a správne právo procesné. Správne právo procesné je niekedy nazývané ako formálne správne právo. V zákone č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len: „Správny poriadok“) v § 1 ods. 1 sa hovorí, že: „Tento zákon sa vzťahuje na konanie, v ktorom v oblasti verejnej správy správne orgány rozhodujú o právach a právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

Správnym orgánom je štátny orgán, orgán územnej samosprávy, orgán záujmovej samosprávy, fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorej zákon zveril rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy.“ (Prusák,1999,s.209)

2.2.3 Finančné právo

Finančné právo bolo pôvodne vyčlenené zo správneho práva. Upravuje najmä hospodárenie štátu, finančné verejné vzťahy, ktoré vznikajú v priebehu finančnej činnosti štátu vznikajúcich v procese tvorby, rozdeľovania, ale aj používania fondov. Finančné právo je rozčlenené na rozpočtové právo, menové právo, bankové právo, devízové právo, poisťovacie právo, colné právo, daňové právo, právo cenných papierov a iné práva.

Platí pri ňom nadradenosť postavenia štátu. Neuplatňuje sa zásada rovnosti subjektov. Je typickým verejnoprávnym odvetvím. Pri akomkoľvek právnom vzťahu je na opačnej strane vždy štát. Finančné právo nie je upravené zákonníkom, ale tvorí ho veľa zákonov. Právne normy, ktoré upravujú finančné právo sa menili po roku 1989. Finančné právo tvorí súhrn právnych noriem, ktoré upravujú finančnoprávne vzťahy pri získaní, zhromažďovaní a pri používaní financií štátnymi orgánmi. Nie je kodifikované kvôli jeho mnohostrannosti a veľkej rozsiahlosti. Podieľa sa na vytváraní organizačno-právnych

predpokladov pre dobré fungovanie trhového hospodárstva. Finančné právo na rozdiel od iných právnych odvetví podlieha najväčším zmenám z dôvodu, že dochádza k zmenám v politickej orientácii štátu. Po roku 1989 dochádza k prechodu centrálne riadenej ekonomiky na trhovú zmiešanú ekonomiku. Zmeny vo finančnom práve sa menia aj po zmene vlád a to z dôvodu, že každá vláda chce ovplyvňovať rozpočet štátu a s tým súvisiace podsystemy.

Finančné právo sa najviac zo všetkých právnych odvetví vyvíja. Vyčlenilo sa z neho daňové právo, ktoré dnes považujeme za samostatné právne odvetvie. Má taktiež samostatnú úpravu, samostatné zákony aj proces. (Octová, 2010,s.234)

2.2.4 Právo sociálneho zabezpečenia

Právo sociálneho zabezpečenia upravuje mnoho právnych vzťahov. Zabezpečujú sa nimi najmä sociálne a hospodárske práva občanov. Pozostáva z množstva právnych predpisov. Právo sociálneho zabezpečenia tvorí súhrn právnych noriem upravujúcich kolektívne, spoločenské a individuálne vzťahy, ktoré vznikajú v sociálnom zabezpečení pri aplikácii a realizácii sociálnej politiky. V rámci týchto vzťahov vystupujú ich subjekty ako nositelia práv a povinností upravených normami práva sociálneho zabezpečenia.

Právo sociálneho zabezpečenia upravuje inštitúcie a vzťahy prostredníctvom ktorých sa odstraňujú ale aj zmierňujú následky rôznych sociálnych udalostí a ktoré môžeme upraviť právnymi normami. Ide napríklad o :

- nemocenské poistenie- má chrániť ekonomicky aktívnych občanov a pri dočasnej pracovnej neschopnosti alebo pri úraze im zabezpečiť zdravotnú starostlivosť
- zdravotné poistenie- účelom je vytvoriť určitý právny rámec na poskytovanie preventívnej, ale aj liečebnej starostlivosti
- štátne dávky sociálneho zabezpečenia- viažu sa na sociálnu potrebnosť bez toho, aby splnili určité podmienky (rodičovský príspevok, odpracovanie potrebného počtu rokov)
- sociálna starostlivosť- ponúknutá najmä ľuďom, ktorí sa ocitli v sociálnej núdzi a svoje potreby si nemôžu zabezpečiť iným spôsobom napríklad prácou, dávkami nemocenského

alebo dôchodkového poistenia. Predmetom práva sociálneho zabezpečenia je poskytnutie určitého plnenia v súvislosti so vznikom sociálnej udalosti.

2.2.5 Trestné právo

Trestné právo z hľadiska postavenia v právnom poriadku Slovenskej republiky patrí k odvetviam verejného práva.,, Jeho poslaním je ochrana práv fyzických a právnických osôb, ochrana základných spoločenských hodnôt a ochrana ústavného zriadenia Slovenskej republiky pred spoločensky najnebezpečnejšími konaniami (trestnými činmi), ktorých znaky sú uvedené v trestnoprávných normách.“ (Vojčík, 2010,s. 205)

Chráni tiež vzťahy, ktoré upravujú normy príslušných právnych odvetví pred zavinenými spôsobmi ich narušovania. Trestným právom regulujeme vzťahy, ktoré vznikajú spáchaním trestného činu. Účelom trestného práva je podľa § 1 Trestného zákona – zákona č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) „chrániť práva a oprávnené záujmy fyzických osôb a právnických osôb, záujmy spoločnosti a ústavné zriadenie Slovenskej republiky.

Trestné právo procesné slúži na realizáciu trestného hmotného práva. Predovšetkým upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní (sem patrí súd, prokurátor, vyšetrovateľ, polícia) pri zisťovaní a tiež prejednávaní trestných činov a pri výkone rozhodnutí a tiež práva a povinnosti osôb, ktoré sa zúčastňujú na trestnom konaní. (Ottová,2010,s.235-236)

2.2.6 Medzinárodné právo

Pre úpravu vzťahov medzi štátnymi orgánmi v jednotlivých obdobiach historického vývoja nepostačovali už ich vnútroštátne poriadky. Úpravy týchto vzťahov si vyžadovala osobitné právne akty, ktoré vyjadrovali záujem – prejavy vôle dvoch alebo viacerých štátnych útvarov. Ich vzájomné vzťahy začali byť upravované dohodami alebo obyčajami. Tieto obyčaje a dohody predstavovali osobitné právne akty, odlišné od vnútroštátnych. Mali medzištátnu pôsobnosť. Pre medzištátne dohody a obyčaje sa vžilo označenie

medzinárodné dohody a medzinárodné obyčaje a pre medzištátne právo označenie medzinárodné právo. Toto označenie sa začalo používať od druhej polovice 18. storočia.

Od 19. storočia sa v súvislosti s medzinárodným právom začalo pripájať označenie „verejné“, čím sa mali normy upravujúce vzťahy medzi štátmi odlišiť od noriem, ktoré presahovali hranice štátov, ale upravovali súkromnoprávne vzťahy, ktoré podliehali verejnej moci rôznych štátov. Tieto normy sa považovali za medzinárodné lebo vzhľadom k medzinárodnému prvku, ktorý bol v nich obsiahnutý, presahovali hranice jedného štátu. Pre odlišenie noriem, ktoré upravujú medzištátne vzťahy od noriem upravujúcich vzťahy medzi fyzickými alebo aj právnickými osobami s „medzinárodným prvkom“ sa pre tieto medzištátne normy začal používať názov medzinárodné právo verejné. Pre označenie noriem upravujúcich vzťahy medzi fyzickými alebo právnickými osobami s medzinárodným prvkom sa začalo neskôr používať označenie medzinárodné právo súkromné. V súčasnosti sa za postačujúce považuje k označeniu noriem medzinárodného práva verejného označenie medzinárodné právo.

Nejestvuje žiadna presná definícia medzinárodného práva. O definovanie medzinárodného práva sa pokúša teória medzinárodného práva, ktorá priebežne prichádza s viac alebo menej podrobnými definíciami. Ani jedna z nich dosiaľ nebola uznaná. Medzinárodné právo môžeme definovať ako vyvíjajúci sa súbor právnych noriem, ktoré upravujú vzťahy medzi niektorými štátmi a subjektmi medzinárodného práva. Normy medzinárodného práva predstavujú vôľu viacerých suverénnych štátov. Normy práva vnútroštátneho sú prejavom vôle jedného štátu. Medzinárodné právo je právom koordinácie a právo vnútroštátne je právom subordinácie. Normy medzinárodného práva upravujú vzťahy medzi štátmi a ich vytvorené medzinárodné organizácie.

Systém práva medzinárodného tvoria tie normy, ktorých prameňom sú medzinárodné zmluvy a tiež medzinárodné obyčaje. Obyčaje v medzinárodnom práve sú nepísané pravidlá a princípy, ktoré sú všeobecne uznávané. Medzinárodné obyčaje sú tvorené praxou, ktoré sa odovzdávajú z pokolenia na pokolenie, sú tiež rovnocenné k medzinárodným zmluvám. Najčastejšie sa vyskytujú v oblasti práva diplomatického a konzulárneho. Pretože je medzinárodné právo právom koordinácie uplatňujú sa pri ňom špecifické sankcie. (Vojčík,2010,s.225)

Subjekty medzinárodného práva sú suverénne štáty a nimi vytvorené verejnoprávne subjekty medzinárodných vzťahov, ktorými sú medzinárodné organizácie. V niektorých záležitostiach môže byť subjektom aj jednotliviec.

V medzinárodnom práve poznáme dve základné koncepcie a to monistická a dualistická koncepcia. Monistická koncepcia hovorí o tom, že pojem právo je nedeliteľný. Medzinárodné a vnútroštátne právo predstavujú harmonický právny systém. (Večeňa,2009,s.139-140)

3. Rozdiel medzi verejným a súkromným právom

Rozlišovanie práva súkromného a verejného je vyjadrením rozdielneho charakteru súkromnoprávnej a verejnoprávnej metódy právnej regulácie, kedy metódou právnej regulácie rozumieme spôsob regulácie zvolený pri právnej úprave spoločenských vzťahov k dosiahnutiu zákonodarcom sledovaných účelov.

Metódu právnej regulácie môžeme vymedziť s Jozefom Macurom ako špecifický spôsob regulovania vyjadrujúci povahu a mieru pôsobenia jednotlivých účastníkov právneho vzťahu na vznik a rozvíjanie tohto vzťahu, resp. vyjadrujúci povahu a mieru účasti subjektov právneho vzťahu na formovanie jeho obsahu. (Večeňa, 2009, s. 134)

Rozlíšenie práva verejného a súkromného vypozerovali z právnej praxe a formulovali ju už rímsky právnici a v kontinentálnej európskej právnej kultúre predstavuje toto rozlíšenie významnú definíciu práva.

V modernom práve je záujmová a na ňu nadväzujúca mocenská teória vlastne vyjadrením prejavu metódy právnej regulácie.

Súkromnoprávna metóda

Súkromnoprávna metóda právnej regulácie, vyznačujúca oblasť súkromného práva vychádza z predpokladu, že vznik, zmena alebo zánik právnych vzťahov je viazaný na súkromnoprávne úkony účastníkov právnych vzťahov, medzi ktorými platí vzťah rovnosti. Súkromnoprávny vzťah sa teda utvára predovšetkým na základe konsenzu právnych subjektov, ktorí si svoje vzájomné práva a povinnosti upravujú na zmluvnom základe. Subjekty vystupujú v súkromnom práve v rovnom postavení, kedy na princípe vzájomnej ekvivalencie upravujú vzájomné práva a povinnosti a žiadny z účastníkov vzťahu nemôže o právach a povinnostiach druhého účastníka rozhodovať autoritatívne, proti jeho vôli.

Súkromné právo často používa dispozitívne právne normy, ktoré ďalej rozširujú zmluvnú autonómiu právnych subjektov. Dispozitívnosť sa týka aj vedenia sporu o obsah práv a povinností, na ktorom sa účastníci sporu nemôžu sami dohodnúť, kedy na základe dispozície (žaloby) niektorého z účastníkov sporu o ňom autoritatívne rozhodne štátny orgán.

Verejnoprávna metóda právnej regulácie

Verejnoprávna metóda právnej regulácie, ktorá vymedzuje oblasť verejného práva, spája vznik, zmenu alebo zánik právnych vzťahov s právnymi aktmi orgánov verejnej moci, ktoré vystupujú vo vzťahu k súkromným osobám (fyzickým alebo právnickým) v nadradenej pozícii. Môžu tak rozhodovať o subjektívnych právach a právnych povinnostiach súkromných osôb prostredníctvom normatívnych právnych aktov alebo individuálnych právnych aktov. Verejné právo teda upravuje vzťahy medzi verejnou mocou a súkromnými osobami, ktoré sú založené na nerovnom nadradenom postavení verejnej moci vo vzťahu k súkromným osobám.

Pre verejné právo je príznačná kogentná právna úprava, ktorá zároveň ohraničuje činnosť verejnej moci, ktorá môže byť vykonávaná len na základe a v medziach zákona a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Popri hlavných právnych odvetviach práva verejného a súkromného sa svojim charakterom vyčleňujú právne odvetvia alebo čiastkové oblasti určitého právneho odvetvia, ktoré sú zmiešanej povahy, čo znamená, že obsahujú právnu úpravu so súkromnoprávnymi a verejnoprávnymi aspektmi.

Zmiešané právne odvetvia

Popri vyhranených právnych odvetviach práva verejného a súkromného sa svojim charakterom vyčleňujú právne odvetvia alebo oblasti určitého právneho odvetvia, ktoré sú zmiešanej povahy. To znamená, že obsahujú právnu úpravu zo súkromnoprávnymi aj verejnoprávnymi aspektami napríklad oblasť živnostenského práva, právna úprava služobného pomeru policajtov a ďalšie. Zmiešané odvetvia tvoria prechod medzi verejným a súkromným právom. (Prusák,1995,s.273)

Medzi zmiešané odvetvia páva v závislosti od konkrétnej krajiny patria: pracovné právo, prepravné právo, živnostenské právo, právo priemyselného vlastníctva, autorské právo.

3.1 Rozdiel v povahe právnych noriem

Kategorické právne normy (kogentné)- *ius cogens* sa na danú skutkovú podstatu musia použiť vždy a výlučne spôsobom, ktorý ustanovuje právna norma. Adresátov zaväzujú bezvýhradne, nemeniteľne, bez ohľadu na ich vôľu a proti nej. Kogentné právne normy nepripúšťajú odchýlny prejav subjektov právneho vzťahu ani iných subjektov vrátane štátnych orgánov. Pokiaľ sa subjekty od týchto právnych noriem odchýlia, ich prejavy vôle budú neplatné. Kategorická právna norma je preto silnejšia ako ľudská vôľa. Preto sa kogentné normy nazývajú aj donucovacími.

Kogentné normy prevládajú najmä vo verejnom práve, vrátane procesného práva. Má sa s nimi zabezpečiť objektívne verejný záujem. Vyskytujú sa aj v súkromnom práve, kde určujú vonkajšie hranice zmluvnej autonómie subjektov právnych vzťahov. Napríklad: v § 31 ods. 3 zákona č. 23/2002 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady SR č. 152/1995 Z.z. o potravinách v znení neskorších predpisov: „Odvolanie podané proti rozhodnutiu orgánov potravinového dozoru nemá odkladný účinok.“

Z oblasti súkromného práva je § 489 ods. 2 Obchodného zákonníka zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších právnych predpisov: „Zmluva o kúpe prenajatej veci vyžaduje písomnú formu.“ Kategorickou právnou normou je napríklad ustanovenie § 32 Zákonníka práce zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov: „Účastníci si môžu upraviť svoje sporné nároky dohodou o sporných nárokoch, ktorá musí byť písomná, inak je neplatná.“

Dispozitívne právne normy (*ius dispositivum*) poskytujú subjektom právnych vzťahov možnosť, aby si vzájomné vzťahy upravili sami, prejavom vlastnej vôle, a to aj odlišne ako ustanovuje dispozitívna norma. Štát sa tu zdržiava zásahov do súkromnej sféry a do slobodného rozhodovania v ktorom si právnické a fyzické osoby môžu sami najlepšie upraviť svoje individuálne potreby a aj záujmy. V zmysle § 51 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších právnych predpisov môžu subjekty právnych vzťahov uzatvoriť aj takú zmluvu, ktorá nie je osobitne upravená, nesmie ale odporovať obsahu a účelu Občianskeho zákonníka.

Dispozitívna právna norma rešpektuje vôľu subjektov, zmluvnú slobodu a dáva jej prednosť. Dispozitívne právne normy neobmedzujú slobodu zmluvných strán. Pokiaľ

dispozitívna norma určí pravidla správania sa, tak len podporne, subsidiárne pre prípad, že sa zmluvné strany nedohodli inak, alebo ak je ich zmluva nepresná alebo neúplná. Dispozitívne právne normy sú preto slabšie ako ľudská vôľa. Záväznými sa stanú vtedy, keď si subjekty vzájomne neupravia vzťahy autonómnym prejavom vôle. Odzrkadlí sa to aj pri aplikácii práva, keď sudca v prípade existencie zmluvy postupuje a priori podľa tejto zmluvy a nie podľa zákona.

Dispozitívne právne normy prevažujú v súkromnom práve najmä v občianskom práve a v obchodnom práve, ponechávajú priestor pre súkromnú autonómiu zmluvných strán. S dispozitívnymi právnymi normami sa môžeme stretnúť aj vo verejnom práve, kde existuje inštitút verejnoprávných zmlúv medzi objektmi práva verejného. V trestnom a ústavnom práve sa nevyskytujú. Príkladom dispozitívnej právnej normy je § 450 Obchodného zákonníka - zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších právnych predpisov: „Ak zo zmluvy nevyplýva niečo iné, je kupujúci povinný zaplatiť kúpnu cenu. Ak zo zmluvy nevyplýva niečo iné, je kupujúci povinný zaplatiť kúpnu cenu, keď predávajúci v súlade so zmluvou a týmto zákonom umožní kupujúcemu nakladať s tovarom. Predávajúci môže robiť odovzdanie tovaru alebo dokladov závislým od zaplatenia kúpnej ceny.“

Podobne v Obchodnom zákonníku zákone č. 513/1991 Zb. v § 471: „Ak skúšobná doba nie je v zmluve určená, predpokladá sa, že je tri mesiace od uzavretia zmluvy.“ V Obchodnom zákonníku č. 513/1991 Zb. v § 524: „Ak nie je dojednané a ani z okolností, za ktorých bola zmluva uzavretá, nevyplýva, ako dlho má byť vec uložená, je opatrovateľ povinný vydať vec uložiteľovi, len čo ho uložiteľ požiada, a uložiteľ je povinný prevziať vec bez zbytočného odkladu po tom, čo ho na to opatrovateľ vyzval.“ (Ottová, 2010, s. 221-222)

3.2 Rozdiel v sankciách

Sankcia je sekundárna právna povinnosť, ktorá vznikne v dôsledku nesplnenia primárnej povinnosti. Ustanovuje ju právna norma. Ten kto sankciu poruší je povinný splniť požiadavky, ktoré vyplývajú zo sankcie dobrovoľne a ak nie, nastáva jej výkon zo strany štátnej moci.

Sankcie v súkromnom a verejnom práve majú rozdielny charakter. Vo verejnom práve najmä v správnom, trestnom a finančnom sa uplatňujú represívne sankcie, ktoré

pozostávajú z rôznych ochranných opatrení a druhov trestov. Cieľom takejto represívnej sankcie je v mene ochrany verejného poriadku potrestať pôvodcu takehoto narušenia právnej normy. Pôsobiť na neho a spoločnosť výchovne a chrániť spoločnosť pred protisociálnym správaním. Vo verejnom práve prevažujú represívne sankcie s cieľom dosiahnuť odplatu za spáchaný čin a nie náhradu za utrpenú škodu. Dispozičná sloboda je v práve verejnom nízka. Orgány moci zvyčajne konajú na základe zákona, zvyčajne z úradnej povinnosti a spôsobom predpísaným zákonom. Normy verejného práva sú obyčajne formulované kategoricky. (Prusák,1995,s.284)

V oblasti súkromného práva najmä v občianskom, autorskom, obchodnom a rodinnom je hlavným cieľom sankcií kompenzovať škodu, ktorá vznikla dôsledkom správania porušujúceho právnu normu, alebo vec uviesť do pôvodného stavu. Vyplýva to z charakteru súkromného práva. Ale aj tieto sankcie sú ukladané štátnymi orgánmi a to najmä súdmi a v prípade odmietnutia splnenia sankčnej právnej povinnosti nastupuje štátne donútenie. (Nesvadba,2005,s.127)

V súkromnom práve sú vzťahy založené na vzájomnej rovnosti čo znamená, že žiaden zo subjektov nemôže iným subjektom ukladať povinnosti a nemôže ani rozhodovať o právach a povinnostiach vznikajúcich zo súkromnoprávneho vzťahu. Spory môžu rozhodovať len štátne orgány.

V rámci súkromného práva poznáme tri druhy sankcií:

- a) reštitučné
- b) reparačné
- c) satisfakčné

Reštitučná sankcia znamená povinnosť vec uviesť do pôvodného stavu. Reparačná sankcia znamená poskytnutie peňažnej náhrady za spôsobenú ujmu na majetku a satisfakčná sankcia znamená zadost'učinenie za nemajetkovú ujmu pri neoprávnenom zásahu do osobnostných práv jednotlivca, do jeho dôstojnosti a cti alebo tiež za vytrpenú bolesť.

Satisfakcia môže byť finančná, morálna napríklad ospravedlnenie alebo môže byť v podobe zákazu neoprávnených zásahov do práv na ochranu osobnosti.

V právnych odvetviach práva súkromného sa uplatňuje vysoká miera dispozičnej autonómie subjektov. Povaha záväzku alebo práva závisí od vôle subjektov. Normy prevládajú permissívne- dovoľujúce než zakazujúce alebo prikazujúce. (Ottová,2006,s.268)

3.3. Porovnanie zásad a princípov súkromného a verejného práva

Zásady súkromného práva

Na zásadách je vybudované celé súkromné právo. Tieto zásady zároveň charakterizujú súkromnoprávnu úpravu. Tieto dole spomenuté zásady najvýraznejším spôsobom profilujú súkromné právo. Najčastejšie a najpodstatnejšie sa prejavujú v občianskom práve. Môžeme však v niektorých odvetviach práva nájsť aj výnimky. Všetky zásady súkromného práva sú navzájom prepojené a spolu súvisia. Každá z týchto zásad zahŕňa viaceré pravidlá, ktoré dopĺňajú priestor medzi hlavnými zásadami a zabezpečujú medzi nimi nadväznosti.

(Vojčík,2009 s.11-13)

Zásada rovnosti účastníkov v súkromnom práve a nadriadenosti a podriadenosti vo verejnom práve

Zásada rovnosti účastníkov má v súkromnom práve dôležité postavenie aj význam. Je to tak preto, lebo právna rovnosť subjektov súkromnoprávnych vzťahov vyplývajúca z ich ekvivalencie v trhových ekonomických vzťahoch je zároveň metódou právnej regulácie, ktorá je pre súkromné právo typická. Táto zásada bola zakotvená v Občianskom zákonníku už v roku 1964. V praxi sa však neuplatňovala v dôsledku socialistických organizácií a monopolného postavenia štátu. Občiansky zákonník upravuje tento princíp k subjektom v občianskoprávnych vzťahoch kde je napísané, že žiaden zo subjektov nemá mať výhodnejšie právne postavenie, rovnako táto zásada platí aj pre štát. Negatívne sa to prejavovalo najmä v oblasti služieb, pretože tu nemali občania rovnaké postavenie. V dnešnej dobe vzniká nová hrozba pre narušenie zásady rovnosti účastníkov, pretože je tu konzumná spoločnosť a nadnárodné organizácie, ktoré spôsobili vytváranie predpokladov, že lepšie vybavený ekonomicky a inak vybavený subjekt bude zo svojho postavenia profitovať na úkor občanov. Preto sa hlavnou časťou zásady stala potreba ochrany

slabšieho subjektu v tomto prípade ochrana spotrebiteľa. Aj orgány Európskej únie prijali zvýšené opatrenia na ochranu spotrebiteľa. Vo verejnom práve platí opačná zásada a to zásada nadriadenosti a podriadenosti.

Zásada zákazu zneužitia subjektívnych práv

Táto zásada je prepojené s ostatnými pravidlami ekvity, najmä s dobrými mravmi. Zákaz zneužitia subjektívnych práv má význam z hľadiska právno-teoretického aj interpretačno-aplikačného, pretože predstavuje prostriedok, ktorým je možné ovplyvňovať proces a aj spôsoby realizácie subjektívnych práv. V slovenskom súkromnom práve sa právna úprava zákazu zneužitia práv vyznačuje niektorými osobitosťami. Je vyjadrená v súkromnoprávných kódexoch a v Ústave SR. Funkciu tohto inštitútu v občianskom zákonníku plní ustanovenie § 3 ods. 1, obmedzuje výkon práv tak, že nikto nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a tento výkon nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. Má však nedostatky v tom, že nie je jasne formulovaný a nemá jednoznačnú formuláciu. Ďalším problémom je, že neobsahuje žiadne právne následky aj keď nemožno celkom vylúčiť zneužitie ani v právnych vzťahoch upravených normami verejného práva.

Zásada retroaktivity

Žiaden účastník občianskoprávných vzťahov nemôže druhému účastníkovi nanútiť nejakú povinnosť, ani autoritatívne vynútiť splnenie jeho povinnosti. V takomto prípade sa musí obrátiť na príslušný štátny orgán.

V Trestnom zákone § 437 v ods. 4 zákon priamo odporuje zásade vyjadrenej v Trestnom zákone § 2 ods. 1 a článku 40 odseku 6 Listiny základných práv a slobôd. Zásada, že trestnosť činu sa posudzuje podľa zákona, ktorý je účinný v čase, keď bol čin spáchaný a podľa neskoršieho zákona sa trestnosť činu posudzuje vtedy, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie. Vždy je potrebné použiť súhrn trestnoprávných noriem ako celok. Použije sa vo všetkých smeroch, buď podľa práva účinného v čase spáchania činu alebo práva ktoré sa uplatnilo neskôr.

Retroaktivitu vo verejnom práve upravuje najmä trestné právo, finančné právo, ústavné právo a správne právo. Nielen medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika implementovala do nášho právneho systému, ale aj napríklad Ústava Slovenskej republiky v článku 50 ods. 6 ustanovuje: „Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Neskorší zákon sa použije ak je to pre páchatel'a priaznivejšie. S touto zásadou právneho štátu bola v súlade už predchádzajúca novela Trestného zákona č. 175/1990 Zb. ktorá v článku 2 ustanovila: „Trest odňatia slobody uložený pred účinnosťou tohto zákona za čin, ktorý nie je trestným činom, prípadne jeho nevykonaný zvyšok sa nevykoná. Ustanovenie o súhrnnom treste sa nepoužije. Ak za taký trestný čin alebo prečin a zbiehajúci sa iný čin bol uložený úhrnný alebo súhrnný trest, súd trest pomerne skráti: pričom prihliadne na vzájomný pomer závažnosti činov, ktoré od účinnosti tohto zákona nie sú trestnými činmi, a ostatných činov.“

Výkladom Ústavy dochádza k zákazu retroaktivity aj pokiaľ ide o protiprávne úkony, to znamená k zákazu ukladania nových reparačných, satisfakčných a reštitučných sankcií za úkony, ktoré sa udiali pred vznikom platnosti a účinnosti neskoršej právnej normy. Zásada, ktorá je určená Ústavou Slovenskej republiky sa vzťahuje na všetky delikty v oblasti verejného práva. Pokrýva tiež pôsobnosť Trestného zákona a zákona o priestupkoch a aj osobitných zákonov, ktoré obsahujú sankcie za porušenie povinnosti v správnom práve. Princíp retroaktivity vo verejnom a súkromnom práve vychádza zo zásady, že kto konal s dôverou v istý zákon, nemá byť v dôvere sklamaný.

Zásada „všetko čo nie je zakázané je dovolené“ a „všetko je zakázané čo nie je dovolené.“

Maximalizuje hranice podnikateľskej alebo inej iniciatívy právnických a fyzických osôb Jej dôležitosť ustanovuje Ústava SR, ktorá v článku 2 ods. 3 ustanovuje : „ Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá. Protikladom maximalizácie súkromnoprávnej iniciatívy je minimalizácia zásahov orgánov verejnej a štátnej moci do súkromnoprávnej sféry. Táto zásada sa uplatňuje len vo sfére súkromného práva. Pre sféru verejného práva však platí opačná zásada „všetko je zakázané, čo nie je dovolené.“, ktorá určuje medze uplatnenia verejnej moci. (Lazar,2004,s.17)

3.4 Rozdielny obsah zodpovednosti vo verejnom a súkromnom práve

Protiprávne konanie je prejavom vôle, ktorým subjekt porušuje zákazy alebo príkazy, ktoré sú ustanovené právnou normou alebo vyplývajú zo záväzku s ktorým sa spájajú právne následky.

Protiprávne konanie delíme na:

- Verejnoprávne delikty pri ktorých vzniká určitý zodpovednostný vzťah medzi štátom a porušovateľom právnej povinnosti, kde delikvent je povinný znášať právnú zodpovednosť za zavinené protiprávne konanie.
- Súkromnoprávne delikty (civilné) predstavujú protiprávne úkony v oblastiach obchodného práva, občianskeho práva, pracovného práva, ktoré majú za následok majetkovú zodpovednosť. Zodpovednostný vzťah medzi poškodeným a delikventom.
- Zmiešané delikty

3.5 Rozdiel v analógii

Analógia je situácia, ktorá je charakteristická tým, že napríklad právna norma nezahrňuje konkrétny spoločenský vzťah. Je tu medzera v práve pretože zákonodarca nepredvídal všetky situácie, ktoré by mohli nastať. Použije sa norma, ktorá svojím obsahom je najbližšia k danému spoločenskému vzťahu. Analógia nie je prípustná vo verejnom hmotnom práve alebo ak spoločenský vzťah spadá do ústavného práva, daňového práva, správneho práva, trestného práva, finančného práva, práva sociálneho zabezpečenia. V trestnom práve nie je analógia prípustná, vždy treba naplniť skutkovú podstatu trestného činu, platí tu zásada rímskeho práva- žiadna vina bez zákona, žiaden trest bez zákona.

Vo všetkých procesných normách je však analógia prípustná ako napríklad v obchodnom práve, občianskom práve, pracovnom práve, medzinárodnom práve.

4. Verejné a súkromné právo v iných krajinách

Duálna štruktúra, čiže delenie práva na súkromné a verejné právo nie je charakteristická pre všetky právne systémy. Právo common law s rozlíšením práva verejného a súkromného nepracuje, čo vyplýva z tradície sudcovskej tvorby práva. Delenie práva na súkromné a verejné právo sa nevyskytuje ani v náboženských právnych systémoch.

Členenie práva na dva podsystemy a to na právo súkromné a verejné je charakteristické len pre kontinentálny európsky právny systém.

Kontinentálny európsky právny systém sa formoval pod silným vplyvom tradície rímskeho práva a prirodzenoprávnej teórie sprostredkovanej osvietenským racionalizmom, ďalej pod vplyvom kánonického práva, románskeho a germánskeho práva. Za kontinentálny sa považuje pretože vznikol v kontinentálnej Európe odtiaľ sa potom rozšíril do ďalších krajín mimo Európy v dôsledku pôsobenia koloniálnych mocností v Latinskej Amerike, v častiach Afriky, na Blízkom východe a v Japonsku. (Večeňa, 2009, s. 121)

S výnimkou Škótska, Anglicka, Severného Írska, Írska, Cypru, Gibraltáru a Malty zahŕňa kontinentálna právna kultúra celú Európu, väčšinou ide o bývalé európske kolónie s výnimkou britských, Latinskú Ameriku a ďalšie štáty.

V rámci kontinentálneho právneho systému poznáme viacero odnoží, ktoré vyrastajú z viacerých tradícií a čiastočne sa odlišujú:

- a) francúzsko- románska skupina
- b) škandinávské právo
- c) skupina nemeckého práva
- d) latinsko americká skupina
- e) čínske právo v súčasne ČĽD

Právne systémy právnej kultúry kontinentálneho práva sa vyznačujú tým, že historicky vychádzajú z rímskej a kresťanskej tradície písaného práva. Bola rozvinutá nemeckým, francúzskym aj rakúskym kodifikačným úsilím v prvej polovici devätnásteho

storočia. Hlavným formálnym prameňom práva sú zákony preto hovoríme o písanom práve. Tieto zákony sú vydávané zákonným orgánom, ktorý je na to splnomocnený ústavou. Právny systém sa člení na právne odvetvia, ktoré sú usporiadané podľa oblasti ľudskej činnosti, ktoré upravujú právo. Jedným z hlavných cieľov je ochrana legitímnych záujmov. V zaradení v jednotlivých právnych odvetví do verejného alebo do súkromného práva môžu byť medzi jednotlivými štátmi značné rozdiely.

Právne odvetvia sú objektom porovnávania, ktoré predstavujú skupinu právnych noriem, ktoré upravujú samostatný druh spoločenských vzťahov. Do odvetví sa člení právo z praktických, ale aj z teoretických dôvodov. Takéto členenie systému práva nie je všade rovnaké a líši sa najmä podľa jednotlivých právnych kultúr čo vyplýva nielen z právnej kultúry, ale aj zo špecifického právneho a spoločenského vývoja jednotlivých štátov.

Najmä rímske súkromné právo a rímska kultúra do značnej miery ovplyvnili právny systém v Európe. V kontinentálnej Európe vznikli všetky veľké občianskoprávne kodifikácie 19. Storočia. Patrí sem napríklad: francúzsky občiansky zákonník Code Civil, rakúsky občiansky zákonník Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch ABGB, nemecký občiansky zákonník Bürgerliches Gesetzbuch BG.

Tento vývoj pokračoval aj v ďalších štátoch kontinentálnej Európy napríklad občianskoprávna kodifikácia vo Švajčiarsku, taliansky občiansky zákonník alebo holandský občiansky zákonník, ale napríklad na právo v Rusku a Anglicku nemalo rímske právo žiaden výraznejší vplyv.

Aj keď členenie práva na súkromné a verejné je známe všetkým právnym systémom kontinentálneho typu, medzi jednotlivými štátmi sú však určité rozdiely najmä keď ide o zaradenie určitého právneho odvetvia do práva súkromného alebo verejného. Spôsobuje to najmä ich charakter a profil legislatívy v jednotlivých štátoch. Rozdiely reflektujú rozmanité teórie vzťahu verejného a súkromného práva.

Verejné a súkromné právo vo Francúzsku

Do verejného práva vo Francúzsku sa zaraďuje: ústavné právo, administratívne právo, finančné právo a medzinárodné právo verejné. Do súkromného práva vo Francúzsku patrí: obchodné právo, ktoré zahŕňa aj námorné právo, občianske súdne konanie a trestné

právo, ktoré má znaky verejného práva, ale pretože ochraňuje mnohé vzťahy súkromného práva zaraďujeme ho do tejto sféry. Do tretej skupiny patria odvetvia zmiešanej povahy. Sú v nich prvky verejného, ale aj súkromného práva. Ide najmä o tieto právne odvetvia: poľnohospodárske právo, pracovné právo, právo priemyselného vlastníctva, autorské právo, vzdušné právo, letecké právo, lesné právo, poisťovacie právo, banské právo, prepravné právo a patrí sem aj medzinárodné právo súkromné.

Napríklad zaradenie trestného práva vo Francúzsku medzi súkromnoprávne odvetvie, ktorého úlohou je ochraňovať civilné vzťahy. I keď hranice medzi súkromným a verejným právom nie sú ostré a až tak jednoznačné, čo súvisí s neurčitou pojmami verejný záujem, ide o rozlíšenie, ktoré má stále určitý koncepčný význam. (Večeřa, 2009, s. 138)

Verejné a súkromné právo v Nemecku

V Nemecku sa verejné právo chápe ako trieda noriem, ktoré regulujú vzťahy štátu s inými verejnými organizáciami a tiež vzťahy štátnych a iných verejných organizácií navzájom a ich vzťahy k štátnym občanom.

Súčasťou verejného práva je podobne ako u nás ústavné právo, daňové právo, správne právo, trestné právo, trestné procesné právo, medzinárodné verejné právo a cirkevné právo. Súkromné právo sa delí na vlastné súkromné právo zakotvené v Občianskom zákonníku a osobitnú časť súkromného práva, ktorú tvorí obchodné právo spoločností, právo cenných papierov, autorské právo, patentové právo, právo priemyselných vzorov, medzinárodné právo súkromné.

Vývoj rekodifikácie Občianskeho zákonníka

Základnú úpravu súkromného práva, ktorá bola prijatá v Česko-Slovensku v roku 1991 v podobe novelizovaného Obchodného zákonníka a Občianskeho zákonníka bolo považované za krátkodobé a prechodné riešenie, ktoré mala v krátkom čase nahradiť rekodifikácia súkromného práva. Legislatívne provizórium vzniklo tým, že sa diskontinuita právneho vývoja vo vtedajšom Česko-Slovensku neriešila začiatkom deväťdesiatych rokov.

Deformácie vzniknutím Občianskeho zákonníka z roku 1964 sa vylepšovali len prostredníctvom čiastočných novelizácií namiesto toho, aby sa zákonník úplne zrušil. Na druhej strane Obchodný zákonník prijatý v roku 1991 vznikol bez náležitej koordinácie s novelizovaným Občianskym zákonníkom. Pritom je Obchodný zákonník neobvyklé, mimoriadne rozsiahle legislatívne dielo, v ktorom sa často vyskytujú všeobecné súkromnoprávne povahy čo je mimoriadne netypické v iných podobných zahraničných obchodnoprávnych kódexoch. Dôsledkom toho je, že viaceré inštitúty a ustanovenia nového Obchodného zákonníka nie sú v súlade s ustanoveniami novelizovaného Občianskeho zákonníka a inštitúty najmä v oblasti záväzkoprávnych vzťahov sú upravené duplicitne.

Navrhovaný zákonník však nemal podobu, ktorá by všetko zahrňovala. Preto na osobitnú úpravu zostali vyčlenené obchodné spoločnosti, družstvá, súťažné právo, obchodný register, právo duševného vlastníctva, pracovné právo a medzinárodné právo súkromné.

Súčasťou navrhovaného Občianskeho zákonníka bolo aj rodinné právo. Legislatívny proces však dlho nepokračoval a rekodifikačné úsilie stratilo na intenzite.

Pri riešení tohto problému treba mať na zreteli, že vznik zmluvného dualizmu obchodného a občianskeho práva je záležitosťou 19 storočia a v niektorých krajinách sa dosiaľ udržiava. Tým, že rozvinuté ekonomické prostredie sa vyznačuje čoraz väčšou komplexnosťou a vzájomnou prepojenosťou čo vedie k vzájomnému prelínaniu sa tzv. neobchodných činností s obchodnými činnosťami. V týchto podmienkach jednotná zmluvná sústava zabezpečí optimálne fungovanie než duálny zmluvný systém upravený v dvoch súkromnoprávnych kódexoch.

V Európe sa hovorí najmä v súvislosti s vypracovaním princípov európskeho zmluvného práva, ktoré majú prispieť k tvorbe Európskeho Občianskeho zákonníka. Pri jeho koncipovaní sa vychádza najmä z jednoty ekonomických vzťahov výroby, obchodu a spotreby, ktorá naznačuje že pôjde o jednotnú zmluvnú bázu obsiahnutú v jednom súkromnoprávnom kódexe. K najvýznamnejším úlohám rekodifikácie patrí požiadavka premietnuť právo Európskej únie, hlavne smerníc týkajúcich sa súkromného práva do pripravovaného kódexu. Najvhodnejším bude riešenie, podľa ktorého by sa mali do Občianskeho zákonníka tie smernice, a konkrétne normy, ktoré predstavujú z dlhodobého hľadiska relatívne stabilnú skupinu právnych vzťahov, ktoré sa napriek dynamickému

vývoju fungovania spoločného trhu nemenia tak rýchlo a majú zásadný význam najmä pre ochranu spotrebiteľa. Kódex takéhoto významu akým je Občiansky zákonník v každom modernom štáte vo všeobecnej podobe upravuje základné a vonkoncom nie všetky majetkové a osobné vzťahy s časovým horizontom platnosti niekoľkých desiatok rokov.

Preto musí byť aj v tomto smere Občiansky zákonník stabilný, ktorý často nepodlieha fundamentálnym zmenám ako iné zákony. Preto pri koncipovaní Občianskeho zákonníka treba zohľadniť poznatky a skúsenosti z tvorby základov jednotného Európskeho občianskeho zákonníka. Pozornosť sa momentálne najviac sústreďuje najmä na vypracovanie jednotného európskeho zmluvného systému.

Vo vyspelých štátoch kontinentálneho právneho systému sú napríklad rodinnoprávne vzťahy upravené v občianskych zákonníkoch. Plánovaná rekodifikácia slovenského súkromného práva čiže Občianskeho zákonníka počíta s jednotnou úpravou občianskeho aj rodinného práva. I keď je rodinné právo právom súkromným jeho právne normy majú prevažne kogentný charakter to znamená zákonom daný od ktorého nie je možné sa odchýliť. V niektorých štátoch neexistuje napríklad rodinné právo, pretože je implementované priamo do občianskeho zákonníka.

Nový Občiansky zákonník upraví komplexnejšie problematiku osobnostného práva a jeho jednotlivých stránok. Občiansky zákonník vytvorí všeobecný základ pre právnické osoby štruktúrované podľa toho či ide o nadácie alebo korporácie. Navrhnutá je koncepčná zmena, ktorá spočíva v tom, že konštrukcia priameho osobného konania v mene právnickej osoby sa nahradí novou konštrukciou zastúpenia právnickej osoby konajúcej v jej mene podobne je to upravené aj Rakúsku, Nemecku, Poľsku, Švajčiarsku, Nemecku a Poľsku, ako aj v návrhu českého občianskeho zákonníka. Nový Občiansky zákonník nebude rozlišovať právnické osoby na osoby verejného a súkromného práva.

Napríklad v Českej republike už prezident Václav Klaus podpísal nový Občiansky zákonník. Podpísal tiež zákony, ktoré s Občianskym zákonníkom tvoria rekodifikáciu súkromného práva v Českej republike ide o zákon o medzinárodnom práve súkromnom a zákon o obchodných korporáciách. Nový Občiansky zákonník prináša novú modernú úpravu súkromnoprávných vzťahov. Medzi hlavné prínosy patrí väčší dôraz na úpravu osobnostných práv, podpora princípu slobodnej vôle a jednotná úprava záväzkového práva.

Záver

Na základe metodologických postupov, akými boli najmä komparácia, a dedukcia sme sa snažili nájsť odpoveď na jednotlivé otázky, ktoré so sebou priniesla daná problematika. Komparáciou sme sa dostali k odpovediam najmä na otázky aký je rozdiel medzi súkromným právom a verejným právom. Odpoveď bola veľmi zaujímavá, pretože sme prišli k záveru, že už v minulosti najmä v rímskom práve boli tieto rozdiely veľmi podobné ako sú v súčasnosti. Hoci sa história veľmi menila, tieto rozdiely neboli také výrazné, prejavili sa až v čase socializmu, kedy bolo súkromné právo výraznejšie potlačené. Najväčšie rozdiely sme našli v zásadách verejného práva, pretože zatiaľ čo súkromné právo niečo pripúšťa alebo dovoľuje, verejné právo to naopak zakazuje.

Tak isto zisťujeme, že sú veľké rozdiely medzi naším kontinentálnym právnym systémom a napríklad islamským alebo angloamerickým systémom. Výhodou nášho rozčlenenia kontinentálneho systému práva na súkromné a verejné právo v porovnaní s islamským právom a angloamerickým právnym systémom je jeho prehľadnosť, ľahká zistiteľnosť právnych noriem, právna istota a vysoká predvídavosť.

V kontinentálnom práve sa stretávame napríklad so spochybnením exaktnosti rozlišovania verejného a súkromného práva ako ho vyslovila napríklad aj Brnenská normatívna právna škola. Jej predstaviteľ František Weyr v tejto súvislosti zastáva názor, že ide o teoretickú konštrukciu, ktorá spočíva na nejasných kritériách a že sa bez tohto triedenie nejde zaobiť.

Myslíme si, že môj stanovený cieľ, ktorým bolo porovnanie súkromného a verejného práva, právnych odvetví či už na Slovensku alebo za hranicami našej krajiny sa mi podarilo uskutočniť. Z väčšej časti súhlasím s názormi, že náš právny systém nie je ešte dokonalý a máme na ňom ešte čo zlepšovať najmä čo sa týka rekodifikácie Občianskeho zákonníka tak ako je to v iných krajinách. Podľa nášho názoru je zbytočné mať samostatné právne odvetvia akými sú napríklad rodinné alebo pracovné právo v samostatných kódexov, keď ich splynutie s Občianskym zákonníkom by bolo omnoho efektívnejšie a najmä prehľadnejšie, keďže tieto kódexy sa často v konečnom dôsledku odvolávajú na už spomínaný Občiansky zákonník.

Použitá literatúra

1. Hudecová E., Gandžalová D., Hudec J. 2009. Základy práva pre ekonómov, UMB Ekonomická fakulta Banská Bystrica 2009, 358 s. ISBN 978-80-8083-920-8
2. Ivor J. a kol. 2010. Trestné právo hmotné, Iura edition, 2010. 532 s. ISBN 978-80-8078-308-2
3. Júd V. 2011. Teória práva: UMB Právnická fakulta Banská Bystrica 2011, 331s. ISBN 978-80-557-0158-5
4. Klučka J. 2011. Medzinárodné právo verejné, Iura edition, 2011. 725 s. ISBN 978-80-8078-414-0
5. Nesvadba Antonín, Zachová Anna, 2005. Teória štátu a práva, Bratislava Akadémia policajného zboru, 145 s. ISBN 80-8054-347-X
6. Ottová E. 2010. Teória práva: Heuréka vydavateľstvo Šamorín. 2010, 306 s. ISBN 978-80-89122-59-2
7. Prusák Jozef. 1995. Teória práva, Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 1995. 331 s. ISBN 80-7160-080-6
8. Rebro Karol - Blaho Peter. 1997. Rímske právo, Manz Bratislava, 1997. 388 s. ISBN 80-5719-08-8
9. Suchoža J., Husár J. a kol. 2009. Obchodné právo, IURA EDITION Bratislava 2009. 366s. ISBN: 078-80-8078-290-0
10. Šmihula D. 2010. Teória štátu a práva, Epos Bratislava, 2010. 397 s. ISBN 978-80-8057-854-1

11. Tomko Ján. 1988. Medzinárodné verejné právo, Bratislava Obzor., 1988. 421 s. ISBN 65-033-88.

12. Večeňa M. a kolektív. 2009. Teória práva 3. Vydanie, Eurokódex Bratislava, Bratislavská vysoká škola práva, 2009. 344 s. ISBN 978-80-89447-04-6

13. Vojáček Ladislav a kol. 2004. Dejiny verejného práva v Európe, Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2004.385 s., ISBN 80-7160-176-4

14. Vojčík P.a kolektív. 2007. Základy práva, Enigma Nitra, 2010. 252 s. ISBN 80-89132-08-1

Použité právne predpisy

Obchodný zákonník - zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších právnych predpisov

Občiansky zákonník - zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších právnych predpisov

Trestný poriadok 301/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov

Trestný zákon - zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších právnych predpisov

Ústava Slovenskej republiky 1992/460

Zákon o rodine zákon č. 36/2005 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov.

Zákonník práce – zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov